

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opusculum Theologico-Canonicum De Sponsalibus

Kugler, Johann

Norimbergæ, 1705

Pars III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40883

PARS III.

§. I.

De Dissolutione Sponsalium.

I. **Q**uamvis Matrimonij consummati contractus ex institutione Divina, ob reverentiam Sacramenti, significantis perpetuam conjunctionem Christi cum Ecclesia, in ratione vinculi indissolubilis sit; Matrimonium ratum autem inter Christianos, sit solum solubile per professionem Religiosam (*c. ex publico 7. de Convers. Conjug. Trid. Sess. 24. de Sacr. Matr. can. 6.*) vel juxta communio-rem sententiam apud Sanchez l. 2. D. 14. n. 2. Pirrhing de Sponsal. n. 142. Wagnerek super c. Licet. 3. de Sponsa duor. per dispensationem Pontificis; nihilominus Sponsalia de futuro multis modis dissolvuntur. Alij apud Gobat de Sponsal. n. 245. tales modos 10. alij 12. alij 16. vel 17. recensent; alij plures ad pauciores reducunt.

2. Non est dubium quin Sponsalia dissolvantur 1°. per Sponsi, aut Sponsæ mortem, vel per non impletam conditionem; si Sponsalia erant conditionata, juxta dicta parte 2. n. 9. 2°. Per aliquod impedimentum dirimens super indutum; aut de novo innotescens, v. g. affinitatis. Ratio hujus est, quia tali casu matrimonium, nec erit licitum; nec validum. Ergo nec ad illud

con-

contrahendum, poterunt Sponsalia obligare: *Sancti. l. 1. D. 56. n. 1. ut patet ex c. Veniens ad nos, 2. & c. Ex literis 8. de eo qui cognovit & c.* Nisi impedimentum pars malitiosè incurrisset, v. g. per fornicationem, quo casu juxta electionem innocentis, obligaretur; vel ad damna huic resarcienda; vel ad petendam dispensationem, præsertim si innocens ex non impletis Sponsalibus grave damnum pateretur, vel dispensatio faciliè sperari posset. *Sancti. l. c. n. 4. Engel ad tit. de eo qui cognovit & c. König de Sponsal. n. 68. & apud hunc Coninck & Bonacini.* Impedimenta purè impediencia ferè abrogata sunt juxta dicta p. 1. n. 18. excepto voto de quo dicitur n. 9. & Sponsalibus, de quibus n. 11. Tempus autem feriatum, Ecclesiæ interdictum, & omisio denuntiationum nihil officiant Sponsalibus, ut per se patet. Ligamen seu matrimonium actuale, sic impedit Sponsalia. ut eo durante concessum non sit conjugi pacisci de novo matrimonio contrahendo post mortem Conjugis, quia tale pactum contra bonos mores est, adeoque irritum. *Layman. super cap. Bonæ 36. de Elect. & lib. 5. Theol. Moral. tr. 10. p. 4. c. 10. n. 7. & ibi Abbas, Lancelotus, Sanchez.*

3. Hic opportunè notandum venit, ut faciliùs impediatur peccata, & alia mala, ex irrito matrimonio oriri solita; quòd pro impediendo matrimonio contrahendo, sufficiat etiam semiplena probatio impedimenti dirimentis, quæ fit
 1º per famam publicam c. 2. de consanguin. & affini.

L

affini.

affini. probatam saltē per unum testem fide dignum. *c. Cū in tua* 27. *de Sponsal.* & *Matrim.* ea tamen elidi potest per probationes contrarias. *Sanct. l. 1. D. 71. Pirrhing, König, &c.* Ex fama privata (nisi sit notoria) vel ex publica non satis Judici probata, potest hīc ulterius quidem in veritatem inquirere, & nē partes ad matrimonium procedant, monere, non tamen compellere ad desistendum. *Pirrhing de Sponsal. n. 157. ex cap. Cū in tua cit.* 2°. Probatio semiplena, & tamen hīc sufficiens, fit, etiam per unum testem; licet non citatum; sed tantū oblatum, & quamvis (quod aliās in teste legitimo requiritur) nec jurasset in præsentiā partis, nec nomen ei suum publicasset; aut propriam suam turpitudinem accusaret; dummodo deponat coram Judice tanquam testis, nec sit persona vilis, & juret Judici de certa scientia impedimenti. *Sanchez, Pirrhing, Wagnerek & alij ex cap. Præterea 11. de Sponsal. c. super eo. 22. de Testibus.* Hīc tamen aliqui *arg. cap. Præterea cum Gonzalez in c. 12. de Sponsal. Pirrhing & Abbate* excipiunt Sponsalia jurata, pro quorum executione impedienda, ajunt non sufficere semiplenam probationem impedimenti, ut evitetur periculum perjurij; sed oppositum melius probat *Sanchez l. 1. D. 71. n. 8.* modo testis sit integer.

Bene tamen idem *num. 7.* monet, quando agitur de matrimonio impediendo, non propter impedimentum dirimens, sed ex alia causa, non afferente periculum peccati, si matrimonium.

monium contrahatur; ut si impediendum esset propter fornicationem partis, eo casu non sufficere probationem semiplenam; hæc enim non admittitur saltèm ordinariè in præjudiciùm tertij. *Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12. ex c. Ventens 10. & c. licet 23. de Test.*

4. Hactenus dicta concernunt matrimonium contrahendum, nam pro dissolutione semel contracti, requiritur probatio plena nullitatis, vel impedimenti dirimentis. *c. 2. de Consanguin. & affin. c. super eo 22. de Testibus c. fin. de Sent. & re judic. & tradi solet in Tit. Qui Matr. accus.*

5. Tertiò dissolvuntur Sponsalia Puberum (de Impuberibus dictum est parte 1. n. 19.) per mutuum, liberum, & non coactum consensum, seu potius dissensum. Est communis doctrina Theologorum in 4. d. 27. & Canonist. in c. 2. de Sponsal. & aliorum, quos latè refert. *Sanct. l. 1. de Sponsal. D. 52. n. 6. inquit Suar. t. 2. de Virt. Relig. l. 2. de Juram. c. 39. n. 9. nam obligationes, quæ consensu contrahuntur (excepto matrimonio) contrariâ voluntate dissolvuntur. §. Ull. Instit. quib. mod. toll. oblig. & omnis res per quas causas nascitur, per easdem dissolvitur. 1. Reg. 7. & nihil tam naturale est, quàm eò genere quidquam dissolvi, quo colligatum est. l. Nihil 35. ff. de R. J. Paritas est in contractu Societatis sic dissolubilis. l. 4. ff. pro socio, cui Sponsalia comparantur. c. 2. de Sponsal. Præterea, ut super hoc cap. Wagnerek notat;*

Actus non operantur ultra *intentionem agentium*, Sponsi autem non intendunt se obligare, nè possint resilire, si utrique collibitum sit.

6. Neque obstat *cap. 2. cit.* juxta quod Sponsi *omnibus modis inducendi sunt, ut prestitam fidem servent*; nam illud tantum monet, ne temerè, vel sinè causa, vel unus cum molestia alterius, simpliciter quidem, sed tamen ad instantiam importunam cum difficultate, & quasi coactè consentientis, resiliat: unde in multis locis, teste *Laymanno l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 1.* consuetudo est; si Sponsalia coram Parocho celebrata fuerint, ut eorum dissolutio non permittatur, nisi causâ prius ad Episcopum delatâ; imò in Diœcesi Constantiensi, nè publicorum dissolutio propria autoritate fiat, sub casu reservato prohibetur. *Gobat de Sponsal. num. 263.* Extra has prohibitiones, licita est dissolutio, utrique voluntaria, & libera; quamvis aliquam levitatem, & inconstantiam denotet, quam Pontifex in citato *cap.* dicit in patientia tolerari posse. Imò si sinè causa fiat, arguit *Gobat (ex eodem cap. & ex communi hominum sensu, culpam in hoc aliquam timentium)* esse saltèm peccatum veniale. Cœterum *Pignatellus tomo 9. Consult. 134.* refert; Sacram Congregationem declarâsse, etiam mutuo consensu dissolvi Sponsalia, quamvis per culpam carnalem essent confirmata; cum enim per hanc non ampliùs transeant in matrimonium sicut olim, nec aliunde indissolubilitas desumi possit, non restat ratio, quæ probet dissolutionem hanc esse illicitam, sal-

tèm

tēm graviter: nisi fortē grave damnum prolis aliud suaderet, ut insinuabitur ex Lugone *ad finem Quæst. IV.*

7. Prædicto modo, seu mutua voluntate dirimi possunt etiam jurata Sponsalia, ita cum Sanchez *l. c.* plerique: Quia, ut ait *Vallensis ex Covarr. & Canis.* quotiescunque juramentum in favorem alicujus est præstitum, id ab eodem remitti potest. *arg. c. 1. de Furejur. 2.* Quia juramentum tanquam accessorium sequitur naturam contractus, in quo semper ea conditio includitur, nisi mutuo consensu dissolvatur. *arg. c. Quemadmodum 25. de Furejur. 3.* Quia tali casu subtrahitur juramento materia, adeoque cessat obligare. Quamvis juramentum, aut etiam votum primariò in honorem DEI factum esset; ut si dives jurasset ex pietate, in DEI honorem ducere pauperem: quia etiam hic conditio subintelligitur: si ipsa velit. Ita plurimi cum Sanchez. Suarez hoc concedit; si puella positivè obligationem diviti remittat; non verò, si tantum non resistat. *l. cit. n. 13. Gobat* limitat; si non uterque ex pietate, & primariò in DEI honorem, sed in compartis utilitatem juravit. *De Sponsal. n. 251.* verum etiam in praxi tuta videtur Sanchezij, multorumque sequacium sententia, sinè limitatione loquentium.

8. Quartò dirimuntur Sponsalia per professionem Religiosam; cum per illam etiam matrimonium ratum, quod est vinculum fortius, dissolvatur. *Trid. Sess. 24. de Matrim. c. 6. & cap. 2. & 7. de Convers. Conjug.* Quia Sponsa-

libus ex dispositione juris semper hæc tacita con-
ditio inest : nisi statum Religiosum elegero : unde
Sponsus liberè novitiatum ingredi potest , nec
obstat *c. Commissum de Sponsal.* juxta dicta
p. 2. n. 49. § 50. quomodo eo casu pars rema-
nens eo ipso à Sponsalium obligatione liberetur,
non verò novitiatum ingressa, dicitur *Q. I.* No-
tat autem Wagnerek etiam extra Monasterium
per solam habitus susceptionem dissolvi Sponsalia
super *c. Consuluit 4. Qui Clerici vel vo-
ventes § c.*

9. 5°. Sicut sponsus, aut Sponsa potest liberè
religionem ingredi; ita potest ingressum vovere,
& sic Sponsalia dissolvere, etiam jurata *Suar.*
T. 3. de Relig. l. 4. c. 5. à n. 11. quo libro multa
de hoc voto tractat. *Sanch. l. 1. de Spons. D. 46.*
*n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 4. Pirr-
hing de Sponsal. n. 51. apud hunc Covarruv.*
§ Tanner. & insinuabitur *n. 48.* Votum
verò simplex castitatis, vel cælibatus, vel susci-
piendi sacros ordines, sinè consensu Sponsæ
emissum, nec licitum est, nec emittentem à Spon-
salibus liberat, ut dicitur *Q. II.* Dat tamen
comparti jus resiliendi à Sponso, utpote tacitè
renuntiante juri suo; Accedit (ait Wagnerek
super *c. veniens 5. qui Clerici vel vor.*) per
ejusmodi voventem, conditionem ejus notabili-
ter mutari; tenetur enim à petendo debito absti-
nere, quod gravissimum est onus, præsertim
fæminæ, si semper cogitur petere. Idem quoad
jus resiliendi est; si hic Ordines Minores susce-
pisset: nam teste Gobat, & Sporer puellæ saltè
in

in Germania probro sibi ducunt nubere clerico, aut clericando. Quod si Sponsus ipsâ Ordinum Sacrorum susceptione pro matrimonij contractu inhabilem se reddidisset, sinè sponsæ consensu; non modo graviter peccâisset; sed etiam ad compensationem damnorum maneret obligatus. Cùm enim pro susceptione ordinum, facultas ei nullibi concedatur, sicut juxta num. 8. suprâ conceditur pro ingressu in Religionem, manebit ad satisfaciendum obstrictus ex radice injustæ acceptionis. Vide num. 7. partis 2. *Castro Pal. D. 1. de Sponsal. p. 29. n. 2. Engel de obligat. ad ratiocin. ex Sanch. l. 1. D. 47. n. 3. König de Sponsal. n. 66.*

10. Voto Religionis, vel sacrorum ordinum, vel simplici castitatis, & etiam voto cælibatûs obstrictum, non posse licitè, aut validè Sponsalia contrahere, certum est: quia illa essent promissio rei illicitæ, adeoque nec obligatoria, nec valida: *arg. c. Rursus 6. qui Clerici vel voventes & c.* Nisi defloratio sponsæ accedat: ut dicitur.

Q. III.

11. Sextò ipso jure dissolvuntur Sponsalia, etiam jurata, per matrimonium cum alia actû, & validè (aliàs *non præstaret impedimentum, quod de jure non sortitur effectum c. 52. de R. J. in 6.*) quamvis illicitè contractum. Certa est assertio communis ex c. 1. de Sponsa duor. & c. sicut 22. c. si inter 31. de Sponsal. c. fin. *XXVII. q. 2.* quò canone pro causa assignatur reverentia Sacramenti matrimonij ex quo juxta dicta n. 1. etiam indissolubile est, non autem

Sponsalia. Ratio ulterior est, quia inter duo vincula impossibilia, tenet illud, quod est fortius, rupto, aut suspenso interim debiliore; matrimonium autem, utpote indissolubile, & ponens *jus in re* est fortius. Ergo illi cedunt Sponsalia, *arg. l. Quotiens 15. C. de Rei vindic. adeoque non valet illa regula 54. f. in 6. Qui prior tempore, potior jure*: licet valeat pro Sponsalibus, quæ semel validè inita, & nullâ causâ justè resiliendi interveniente, non dirimuntur per Sponsalia posteriora, quamvis per copulam carnalem (juxta dicenda *Q. IV.*) vel juramento confirmata *c. 1. de Spons. duor. c. 22. & 31. de Sponsal.* ratio est: quia secunda Sponsalia nihil plus virium habent præ primis; neque obligat juramentum additum, utpote de re iniqua: *c. Quanto 18. de Furejur. & alibi sapius eod. tit. & causa XXII. q. 4. per totum.* Præterea Sponsa prior non tenetur cedere jure prius acquisito: quamvis ex sua parte possit resilire: juxta *Reg. Frustrà 75. f. in 6. & l. Cum proponas 21. C. de Pactis & Regulam*, quam hic præter alia Gottofred. adducit *Fidem frangenti fides frangatur eidem*: *Quin quod magis est* (inquit idem) *ad pœnam contra adversarium potest agere*: quâ cogetur ad priora Sponsalia servanda, vel si cum alia matrimonium contraxit, insuper priori Sponsæ compensare damna tenebitur, ut si illa expensas fecit, aut imprægnata est &c. juxta dicta *parte 2. n. 7.* & nisi ipsa sponte juri suo cedat, manebit illud adhuc suspensum, non verò extinctum juxta dicenda *Q. V.*

12. Præterea complures cum *Sanchez l. 1. D. 50. n. 6. & Palao D. 1. p. 22. n. 4. Bonac. de Sponsal. pun. 5. n. 16. & 17. Contra Covarr. & Rebellum* docent; quamvis priora Sponsalia per mortem compartis, vel per ingressum Religionis sublata essent, secunda Sponsalia de futuro, durantibus prioribus contracta, non obligare; cum primâ vice fuerint de re illicita; *tractu temporis autem non firmetur quod ab initio de jure non subsistit. Reg. 18. f. in 6. & Reg. Quod ab initio ff. eod. tit.* Sic à pari etiam post impetratam dispensationem non obligant Sponsalia tempore voti *absolutè* contracta; & conjugatus mortuâ uxore non tenetur ad Religionem redire, in quâ invitâ uxore professionem irritam emisit. *c. Quidam 3. c. Placet 12. de Convers. Conjug.* Ratione tamen damni illati, ut si eam deflorâisset &c. Sponsæ posteriori obligari sponsus posset, ut addit *Sanch. ibid. & in simili colligitur ex partis 2. q. 3.*

13. Septimò, Ex parte *innocentis* solvuntur Sponsalia, hoc est jus resiliendi ipsi conceditur, si compars in fornicationem (sive carnalem, sive spiritualem, hoc est hæresim, aut apostasiam ut notat *Pirrhing, Vallensis & alij ex c. non solum. 6. XXVIII. q. 1.*) incidat; licet violentam juxta dicenda *q. VI.* Ratio est 1. quia in sponsalibus etiam juratis, semper hæc conditio subintelligitur: *Si Sponsa contra regulam dispensationis non venerit c. Quemadmodum 25. de Furejur.* 2. Adultera potest à toro rejici *Trid. Sess. 24. c. 8. de Sacram. Matr. &*

ius Canonicum. in pluribus capitulis de Divor-
 tiis ergo à potiori, fornicaria à sponsalibus:
 nam *turpius ejicitur, quàm non admittitur*
hospes, juxta c. Qemadmodum. dicta de Spon-
 sa, vicissim intelligenda sunt de sponso. Ità ut
Sanchez l. 1. de Sponsal. D. 55. n. 4. dicat se
 non reperisse de hoc dubitantem. 3. Juxta di-
 cta n. 11. Fidem frangenti, eadem frangi potest;
 præsertim cum pars rea, suspectam se reddat de
 fide tori etiam posthac violanda, de amoris im-
 minutione &c. 4. Insuper si Sponsa fornicetur,
 viro imminet periculum alienæ proles alendæ, &
 infamia; cùm valde probrosum sit corruptam
 ducere; & sic notabilis fit mutatio in illa, præ-
 bens sufficientem causam resiliendi, ut dicitur
num. 22.

14. Ad rescindenda Sponsalia etiam sufficit
 fornicatio Sponsæ priùs commissæ; vel si Sponsus
 non deprehendat eam esse virginem, ut putabat
 sed viduam, præsertim inhonestam. *Sanch. l. 1.*
D. 63. n. 2. § 3. Pirrhing, König, apud hos
Guttierrez, Coninck, & alij. Quia & hic no-
 tabilis mutatio saltèm moralis per detectionem
 talis vitij supervenit. 2. Pars rea repelli posset
 ob dolum commissum; sicut qui merces vitiatas
 venderet, juxta dicta *parte 2. n. 27. § 28.* 3.
 Paria sunt in jure, aliquid supervenire, & præ-
 cedere ignoranter, res enim dicitur fieri, dum
 primò innotescit. *c. Pastoralis 4. de Except.*
l. In lege 77. ff. de Contrah. empt. vide Lessium
de F. § F. l. 2. c. 42. Dub. 7. § Gobat de
Spons. n. 293. ubi ex Suar. Sancho, Laym. §
Less.

Less. probat, sponsum deprehensam fornicatione, aut alia mutatione notabili resilire posse; à sponsalibus etiam juratis, quia juramentum per se loquendo, non extendit se ad plures circumstantias, quam actus; excipit tamen n. 302. pro foro externo, illa loca, in quibus usu receptum est; non admittere exceptionem, contra qualitates, nisi in contractu excipiantur. *arg. l. Veteribus 39. ff. de pactis*, præsertim si ex dissolutione gravia mala timerentur. Ergo sicut rescindere Sponsalia potest Sponsus propter fornicationem subsequentem, sic poterit, propter præcedentem ignoratam; si autem eam scivisset, & nihilominus Sponsalia contraxisset, vel contracta post rescitam fornicationem, non ignarus sui juris resiliendi, copulam carnali confirmasset, displicere haud amplius posset, quod semel placuit *R. 21. f. in 6. arg. l. 13. §. ult. serò enim accusat mores, quos, uxorem ducendo, probavit. § l. 40. ff. ad L. Jul. de Adult. & de hoc casu loquitur cap. Quemadmodum. de Furejur.* dum dicit non posse objici fornicationem præcedentem, sed subsequentem.

15. Quæ dicta sunt de ignorata fornicatione Sponsæ, extendit Navarrus ad Sponsum; verum Sanchez *l. 1. D. 63. n. 9. & cum eo Pirrhing de Sponsal. num. 62. Gobat, citans Tamburinum de Sponsal. n. 307. Ilfing Tr. 6. D. 9. n. 28. Zoësius n. 43. König n. 73. de Sponsal. & apud hunc Coninck & Bonacinna*, alique communiter, negant Sponsam habere sufficientem causam resiliendi propter fornicationem Spon-

Spon-

Sponsi præcedentem. 1. Quia is nec fidem fre-
git, utpote nec dum datam, 2. Nec tam vilis
censetur propter fornicationem, sicut Sponsa. 3.
Nec Sponsæ ita probrosum est nubere viro, qui
prius aliam cognovit; sicut sponso probrosum
est, ducere corruptam prius ab alio. Nisi tamen,
ut Authores limitant, ille per fornicationes itera-
tas se infamem, & de incontinentia suspectum
reddidisset. Similiter quia turpes tactus, ample-
xus & oscula, cum alio, fædiora sunt in Sponsa
quàm in sponso, communiter Authores sponso,
non autem vicissim Sponsæ, jus concedunt pro-
pter illa Sponsam deserendi; oppositum tamen
etiam probabile est; quia talis Sponsus, ut inquit
Ilfung, factus est impudentior, & magis suspe-
ctus de non servanda aliquando fide matrimoniali,
& amoris debiti diminutione. Unde putarem
Sponsam resilientem in conscientia esse tutam,
licet fortè propter autoritatem oppositam, in
foro externo causâ caderet. Quid judican-
dum sit, si fornicetur utraque pars, dicitur
Q. VII.

16. Octavò Jus resiliendi acquirit Sponsa
(idem ex Sanchez vicissim est de Sponso, quam-
vis ob raritatem casûs id in jure non exprimitur)
si Sponsus insciâ, aut non consentiente Sponsa;
& sinè justa causâ, sinè spe reditûs (vel, ut lo-
quitur Gobat, si certum sit non rediturum proxi-
mè) discessit in regiones longinquas, vel, &
quidem à potiori, si phrasi capituli *de illis. 5. de*
Sponsal. terram dimisit, hoc est ipsum domi-
ciliium mutavit. Quo casu in dictis circumstan-
tiis

illis posito immediatè resilire concessum est, ut communiter docent Theologi & Canonistæ *ex c. de illis*. Nisi sponsalia fuerint jurata, & per Sponsam steterit quò minus priùs implerentur, quo casu recedenti pœna imponenda est de perjurio: ut dicitur *cap. eod.* Ratio est, quia talis Sponsi in *longinquas* terras discessus, est quædam tacita renuntiatio sponsalium; neque Sponsa contrahens ad eam expectationem præsertim cum periculo incontinentiæ, se obligavit; multò minus ad mutandum domicilium, si illud Sponsus mutet, & sic sufficientem causam habet dissolvendi sponsalia, sicut juxta dicenda *num. 22.* Aliæ mutationes notabiles ad ejusmodi dissolutionem sufficiunt. Accedit sponsus, nec dignum videri ut expectetur, præsertim diutiùs; qui dignatus non est Sponsam de discessu, vel emansione præmonere, aut consensum requirere; quo impetrato Sponsa ante concessum & in conventionem præfixum terminum resilire non audeat, imò (ut *in cap. de illis*, notat *Canis.*) etiam aliquando tempore ultra illum expectare teneretur. Vide *Sanch. l. 1. D. § 4. per tot.*

17. Jus civile jubet sponsus, sed juxta multorum explicationem in causa necessaria absentem (qualis esset ægritudo, periculum mortis, defensio Patriæ &c.) expectari, donec causa cesset; *l. saepe 17. ff. de Sponsal.* Quòd si absit in causa honesta v. g. studiorum causâ, sed tamen non necessaria, intrâ Provinciam biennium, *l. Si is. 2. C. eod. tit.* extra provinciam triennium expectationis conceditur *l. liberum C. de Repu.*

Repudiis: in his enim casibus non censetur Sponsalibus renuntiâsse; verùm Sanchez multis pro se citatis, contra non paucos censet, jus Civile, per Canones esse correctum; tum ob rationes num: præced. insinuatâs, tum quia *in cap. de illis* nulla fit mentio de biennio, aut triennio, ut notat *Gobat de Sponsal. n. 351.* tum quia (ut urget Sanchez) liberum permittitur Sponsæ, cum alio contrahere, liberum autem ei non esset, si dependeret à licentia, vel à tempore, arg. *Glossæ Clem. Dudum de Sepult. verb. liberè*, ubi dicit ad liberè donare non requiri licentiam. Palaus probat, itèm König, nec legibus civilibus imperari illud biennium, vel triennium *absolutè* (cùm jus civile *l. 1. c. de Sponsal.* aliunde liberam concedere videatur resiliendi potestatem) sed tantùm *conditionatè*, si resiliens arrhas, & alias donationes retinere velit.

18. Optimè forsitan, tum Authiores, tum canones, & leges (quæ *arg. c. 1. de N. O. N.* potius conciliari debent, quàm sinè gravi causâ dicere, eas esse correctas, cùm hoc odiosum sit) combinari poterunt; si dicatur Sponsam desertam posse resilire; si Sponsus, eâ non consentiente domicilium mutavit; prout ex ipso capituli *De illis* textu colligunt *Pirrhing, Panormit., Canis., Wagnerek, Covarr., Laym. apud Illung.* Vel si absit sinè ulla, aut cum exigua spē reditûs, vel si ultra terminum à legibus, vel à Judice (nam hic ex causis justis tempus arctare, vel prorogare potest, ut docet *Gobat ex Laym., Tanner & alij*) vel ex conventionè præfixunt

ema^s

emaneat, vel si expectando Sponsa periculum incontinentiæ, aut præclaras nuptias aliis negligendi, vel alia damna gravia subiret; præsertim si Sponsus, de his præmonitus, moras adhuc trahe-
ret: extra hos casus probabiliter tempus expectationis à legibus statutum servandum esset; cum leges ut arguit Laym. de se justæ sint; nec expressè, & disertè illis sit derogatum. Securissimè procedit, quod apud Gobat suadent *Palau*, *Guttierrez*, & *alij*; si negotium Judici committatur, saltèm ubi dubium est de sufficientia, aut justitia causæ resiliendi.

19. 9°. Dissolvuntur Sponsalia lapsu termini pro matrimonio contrahendo *ad finiendam* obligationem præfixi, ità definitum est *cap. sicut 22. de Sponsal.* Ratio est: quia terminus habet se instar conditionis, quâ non impletâ cessat obligatio.

20. Adhæc meliùs intelligenda notandum est *Sanchez*, *Laymanno*, *Palao*, *Pirrhing*, *Il-sung* & c. dupliciter terminum aut certam diem alicui obligationi præfigi posse I. ad eam simpliciter finiendam, ut nisi intrâ tale tempus nuptiæ sequantur, resilire liceat parti, per quam (sive culpabiliter, sive juxta *Q. VIII.* inculpabiliter) non stetit, ut executioni darentur; obligata adhuc parte alterâ, per quam stetit, ut executio non fieret: si autem per utramque partem stetit, sive si utraque in causa fuit, ut executio omitteretur, utraque libera, & neutra manebit obligata. Sic casu quo Petrus promittat Paulo vendere domum intrâ mensem, si hic intrâ idem tempus centum
duca

ducatos deponat, Paulus autem repromittat se domum empturum, & ducatos depositurum; si Petrus intra hoc tempus domum ab inquilinis evacuaverit; mense elapso utriusque obligatio cessabit, si neuter conditionem seruet. Quod si Petrus domum evacuet, Paulus verò intra hoc tempus ducatos non deponat, cessabit obligatio in Petro, non in Paulo, nisi eam Petrus remittat.

2. Terminus præfigi potest ad obligationem sollicitandam, non verò extinguendam: sic si quis pecuniam alteri pro uno anno commodavit, elapso hoc termino, potest commodatarium urgere ad solutionem; & si hic non solvat tempore statuto, non cessat obligatio solvendi; dupliciter enim obligabatur, nempeolvere, &olvere hoc tempore, unde obligatione unâ neglectâ ratione termini; nec dum cessat altera *l. Celsus 23. §. 1. ff. de Receptis qui arbit.*

21. Quod si pro nuptiis nullus terminus præfixus sit; vel si est præfixus tantum ad sollicitandam executionem, non verò finiendam obligationem; deobligabitur etiam pars illa, quæ nimîa dilatione nuptiarum gravatur ab alterâ: quia non præsumitur se obligasse ad nimis longam expectationem: hic tamen Judicis sententia requirenda est, ut ipse statuât, an dilatio sit nimia, vel terminum finiendi obligationem ponat. ita *Ilung tr. 6. D. 9. n. 27.*

22. Decimò. Inter celeberrimas Sponsalia abrumpendi causas, est etiam mutatio compartis; sive physicè, sive etiam moraliter tantum, per detectionem seu manifestationem ejus; super-
veniens

veniens; ut colligitur ex *num.* 14. si nempe notabilis sit, per quam executio Sponsaliorum reddatur notabiliter difficilior, ut benè notat *Gobat de Sponsal. n.* 310. vel prout passim notant Aucthores, si tanta sit ut eâ prævisâ, aut præcognitâ, Sponsalia contracta non fuissent. De hac agit *Sanchez l. 1. D. 57. & sequ. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. à n. 18. Gobat n. 293. de Sponsal. in Theol. experim. Ilfing l. c. n. 29. Pirrhing n. 63. Zoëf. n. 45. Vallengis §. 4. n. 9. Engel §. 3. n. 11. König à num. 75. de Sponsal.* Ratio est 1. quia ex mente Doctorum, ut ait *Gobat*, communi calculo recepta, Sponsalibus semper inest ea conditio: nisi mutatio notabiliter præjudicans intervenerit, vel si res in eodem statu permanferit. *arg. c. Quemadmodum 25. de Jurejur.* 2. Quia contractus tam difficilis ineundi indissolubile Matrimonium, debet fieri valde deliberatè, & cum magna animi propensione, sic autem non fieret, si re notabiliter mutatâ ad matrimonium Sponsi adstringerentur. Ex hac ratione *Sanch. l. 1. D. 62. n. 3.* causam assignat; cur in aliis contractibus non detur tam facilis resiliendi potestas ob rei mutationem; quia nimirum Sponsalia ad mutuam amorem ordinantur; & ad aliquid indissolubile; adeoque majorem libertatem exigunt. 3. Talis mutatio Sponsi nunquam erat voluntaria, adeoque in eam non consenserunt. Ergo pars non mutata, potest ab altera recedere; præsertim si infausti exitus metuere: quamvis Sponsalia jurata fuissent,

M non

non tamen post mutationem, cognitam, ratificata, juxta dicta n. 14.

23. Præsertim autem parti deceptæ resilire concessum esset, si mutatio, aut vitium contractis studiosè celatum fuisset, cum jactantia oppositi, & sic contractui, aliàs non ineundo, causa esset data; cum nulli sua malitia debeat esse lucrosa l. 1. in princ. ff. de Dolo malo. vide num. 28. part. 2. Ex his König de Sponsal. n. 71. Inter causas dissolvendi Sponsalia, secundo loco ponit dolum, si is contractui causam dedit; unde si Cajus juret, se non fuisse contracturum Sponsalia cum Berta, si scivisset esse inopem, non erit adigendus, inquit Gobat ex Sanch. l. c. n. 6. & Laymann. quia error intercessit, de quo vide p. 1. n. 4.

24. Arnoldus König cum Sporer, bona, circa quæ notabilis mutatio, & ad dissolvenda Sponsalia fieri potest, rectè dividunt in bona animi, corporis, & fortunæ. Circa animi bona (ut videre est apud Sanchez, Laym., Pirrhing, Zoëf., Ulsung, Sporer, König &c.) ejusmodi mutatio contingit, si Sponsus fiat, aut deprehendatur esse moribus asper, & sævus, ebrietati, aut scortationi deditus, vagabundus, prodigus, hæreticus, Apostata, aleator; criminibus notatus, præsertim infamiam juris, aut facti patientibus: talia sunt: Crimen læsæ Majestatis, veneficium, latrocinium, homicidium, adulterium, falsum, rapina, furtum &c.

Præterea causæ dissolutionis huc reducibiles esse possunt, graves dissensiones, & inimicitiae, sive præ-

præsentis; sive futuræ, non ex vanis fundamen-
tis prævisæ; sive inter Sponsos, sive inter eorum
Parentes, & cognatos; juxta dicta p. 1. n. 72.
& ex his oritura scandala, & dissensiones. De-
nique ut Gobat notat resiliere Sponsus potest, si
Sponsa sit spuria, & ob hoc ille non sit admitten-
dus ad tribum, perdat officinam, proles habeantur
pro illegitimis &c. vel si vicissim Sponsus sit
talís, vel proscriptus, vel Parentem habeat ad-
ulterum, præsertim si alicubi adulteria valde in-
fament.

25. Notabilis mutatio in bonis corporis est,
morbus contagiosus, vel incurabilis, vel alius,
quo unus Sponsorum fastidiosus, & ad onera
Matrimonij subeunda notabiliter debilis redditur
arg. c. 18. XXXII. q. 7. & c. fin. de Conjug.
leprof. Tales in particulari censentur esse, mor-
bus Gallicus, Epilepsia, phrenesis, paralytis, lepra;
perpetua oris graveolentia, Gobat addit Herniam,
si ea impediatur à laboribus consuetis, & pro vitæ
sustentatione necessariis. Denique si Sponsa, vel
Sponsus fiat mancus manu aut pede; claudus, sur-
dus, cæcus, cocles: & juxta Gobat, si Sponsa,
quæ putabatur foecunda fore, rescitur esse steri-
lis, sive ex ætate, cum junior esse crederetur, sive
alia ex causa. De deformitate videnda est *Q. IX.*

26. Mutatio in bonis fortunæ est; si Sponsus,
vel Sponsa in paupertatem incidat, licebit parti
non mutatæ resiliere; vel si Parentes ære alieno
graventur, ut dotem solvere nequeant, quan-
quam, ut communis docetur, nec expressè pro-
missa fuisset; cum in ipsa promissione Matrimo-
nij

nij, promissio dotis videatur includi; vel si uterque Sponsus ita fiant, aut deprehendant se esse inopes; ut valde difficulter se sustentaturi sint. Quid juris sit, si una pars in opinatè ad magnas opes perveniat, alterà immutatà, dicetur
Q. X.

27. Tandem Gobat *n.* 341. bene advertit, contingere posse, ut plures causæ concurrant, quæ licèt non sufficiant singulæ, sufficiant tamen omnes simul sumptæ ad Sponsalium rescissionem.

28. Quærent hic Authores, an dissolutio Sponsalium fieri possit à Sponsis sinè Judicis auctoritate? *Æ.* Affirmativè: si causa dissolvendi sit certa, & de se certò sufficiens; nisi alicubi vel consuetudo, vel statutum Diæcesanum, vel (si Sponsalia publica erant, causa dissolvendi autem occulta) periculum scandali sententiam Judicis requirat. Ità ferè *Sancti. l. 1. D. 69. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. num. 23. Pirrhing n. 65. Zoës. n. 49. Engel §. 3. n. 12. König n. 80. de Sponsal.* Ratio est: Quia in Sponsalibus, sicut in aliis contractibus dissolubilibus tacita semper conditio subintelligitur: nisi justa interveniente causa dissolutionis, qua proinde certò interveniente, licitum erit resilire. Nec obstant *c. De illis 7. § c. Duo pueri 12. de Despons. Impub. c. Porro. 3. de Divortiis.* Nam ut *Wagnerek* super hæc capitula ex *Sanchez* notat. *cap. De illis*, non præcipit, sed tantùm dicit, posse impuberem factum puberem *judicio Ecclesia* separari, si reclamet; præterquam quòd
 illa

illa Sponsalia fuerint juramento confirmata; & sic ex hoc putent aliqui specialiter in illo capitulo statui pro presenti casu, ut iudicium Ecclesiæ accedat; Capitulum Duo pueri, (idem dicendum, si objiciatur *c. Saculares XXX. q. 2.*) loquitur de Sponsalibus de presenti; quod quidam Guilielmus *sinè causa*, ac iudicio Ecclesiæ, & sinè dubio cum scandalo deseruit. Similiter *cap. Porrò* agit de Matrimonio in facie Ecclesiæ contracto, cujus dissolutio, præsertim quoad vinculum (de quo juxta communem interpretationem apud *Pirrhing n. 25. de Divort.* capitulum loquitur) fieri non potest, absque iudicio Ecclesiæ; quamvis putetur adesse impedimentum notorium, tales conjuges tamen abstinere interim à debito tenentur. *c. Literas 13. de restit. Spoliat.*

29. Ubi causa dissolvendi Sponsalia non est moraliter certa, ita ut dubitetur de ejus existentia, vel sufficientia (circa quam teste *Pirrhing*, aliquando sufficeret viri docti iudicium exquirere) non licet propriâ autoritate resilire; sed recedere volenti, recurrendum est ad Judicem, hoc est ad Episcopum, vel constitutum ab eo, cujus erit in rei veritatem inquirere: ita *Sanch. l. 1. D. 69. n. 8.* Ratio est; quia nemo ex possessione juris acquisiti deturbandus est, ex causa incerta. 2. Quia resiliens, exponeret se periculo gravis injustitiæ in alterum committendæ. Ob has causas nec Judici in dubio decidere licebit contra reum. Quid juris sit, dum agitur de impedimento dicimente, insinuatum est. *n. 3.*

30. Opportunè l. 1. D. 70. notat Sanchez, si causa dissolutionis sit cum infamia Sponsi aut Sponsæ conjuncta, ut si esset fornicatio occulta, partem ream privatim monendam esse, ut desistat, & sic infamiam evitet; si nolit adeundos esse Parentes, vel viros pios, vel Prælatum, ut Patrem, aut partem ream moneant, quòd si adhuc in proposito persistat, fas esse eam ad tribunal Judicis deferre: Quia innocens sic utitur jure suo, cum alio modo se defendere nequeat.

§. II.

Quæstiones de Dissolutione Sponsalium magis Disputabiles.

QUÆSTIO I.

An per ipsum ingressum in Religionem, Professione nondum secutâ, & fortè nec secuturâ, dissolvantur Sponsalia; tam ex parte remanentis, quàm ingredientis?

Ex num. 8.

31. **R** Esp. 1. Ea solvi ex parte remanentis. Ita Suar. T. 3. de Religione, l. 4. c. 5. n. 14. & l. 5. c. 11. n. 10. Sanchez. l. 1. D. 42. n. 2. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 2. Palau de Spons. D. 1. p. 18. n. 3. Pirrhing n. 50. Zoës. n. 27. Vallens. §. 4. n. 2. Engel §. 3. n. 7.

n. 7. König n. 65. de Sponsal. § c. Mastrius, & communiter alij contra Turrecrem. Covarruv. Brunell. &c. Prob. 1. Ipse ingressus in Religionem est quædam tacita renuntiatio. ergo eo ipso pars remanens, acquirit jus pariter renuntiandi; vel potius solvitur à data fide. 2. Per ingressum in Religionem, fit notabilis mutatio in ingrediente, ad quam compars se nunquam resolverat, neque cum periculo incontinentiæ; aut negligendi aliud connubium expectare tenetur, donec ingressus Tyrocinium absolvat; insuper fæminæ probrosum est nubere viro, aliquando Monachum induto, & inconstanti (idem vicissim est de viro) atqui juxta n. 22. mutatio, præsertim tam notabilis ex parte non mutati solvit Sponsalia. Ergo. 3. Professio Religiosa solvit ipsum matrimonium, juxta n. 1. ergo, cum minùs requiratur ad solutionem Sponsalium, ingressus in Novitiatum, saltèm Sponsalia solvet: unde dici solet, Sponsalibus semper hanc conditionem inesse: *Nisi Religionem ingrediar.* arg. c. verum. 2. § c. Ex publico. 7. de Convers. Conjug.

32. R. 2. Ingredientis obligatio non extinguitur, sed tantùm suspenditur, ità ut egrediens, obligetur ad contrahendum matrimonium, si compars velit. Ità Authores citati pro priori responso, excepto Sanchez; qui tamen opinionem nostram ait esse probabilissimam: hunc præter antiquos sequitur Bonacinna, Oberascher, Pellizarius tr. 2. c. 7. n. 20. Busenbaum &c. Præter suprà citatos sententiæ nostræ subscribunt

Ilfung Tr. 6. D. 9. n. 24. complures citans, ut *D. Th. Pontium, Trullenck, Rebellum, Co- wing &c.* Prob. 1. Novitatus non solvit Spon- salia ex natura sua; quia est cum illis compossi- bilis; neque ex jure; nullum enim extat. Ergo ex parte ingressi durat obligatio, suspensa tamen interim, sicut durat obligatio voti simplicis ante Novitatum emissi, vim suam recuperatura, si ingressus revertatur. 2. Pars remanens tali casu non cessit jure suo. Ergo illud retinet, sicut re- tineret, si compars in fornicationem incideret. 3. Privilegium concessum ratione ingressus, non debet prodesse egresso in præjudicium tertij: cum privilegia tertio præjudiciosa, sint odiosa; adeo- que strictæ interpretationis. *arg. c. 15. de Re- script. c. super eo. 15. de Offic. Jud. deleg. l. 2. §. Merito. ff. Ne quid in loco publico. l. Impu- beri 40. ff. de Administrat. & peric. tut. ubi dicitur: Privilegium militum ad alienam in- juriam porrigi non oportet. &c.* 4. Nemo potest, ut ait Zoësius, suò factò ab obligatione se liberare, cui se adstrinxit. Ergo. 5. Spon- saliorum obligatio est gravis, ergo illa non extin- guitur per Novitatum; qui nullam inducit obli- gationem ad profitendum. 6. Indignum se reddit Religionis desertor, ut favore Religionis eximatur ab obligationibus antè contractis. 7. Aliàs via fraudibus aperiretur; quia si Sponsalia inita non placerent, posset aliquis aliquantulâ habitûs assumptione viam ad alia Sponsalia sibi aperire: cum tamen *fraus & dolus alicui pa- trocinari non debeant. c. Ex tenore. 16. de*

Rescript. 8. Omnia vota alia extinguuntur per Professionem Religiosam, ut dictum est *parte 2. n. 49.* per Novitiatum autem tantum suspenduntur. Ergo idem dicendum est de obligatione Sponsalium.

33. *Contra 1. Objic. 1.* Ingrediens Novitiatum potest non renunciare Sponsalibus; imò posset expressè dicere: se tantum experiri velle, utrum sibi expediat Sponsalia exequi, an in Religione profiteri. Ergo compars manet illi obligata, sicut maneret, si ad tempus peregre proficisceretur. *R. D. Antec.* Potest non renunciare formaliter C. virtualiter, in quantum ponit causam alteri parti ad resiliendum sufficientem *N. Antec. & Conseq. R. 2.* Permissio hinc antecedente, *N. Conseq.* Quamvis enim Sponsalia non rumpat per renuntiationem, rumpit per alias causas *probat. 2. & 3.* insinuatas.

34. *Ob. 2.* Nullibi ingressui, sed soli Professioni jus tribuit vim dissolvendi Sponsalia, & ipsum etiam matrimonium ratum. Ergo illa ex neutra parte cessant. *Conf.* Sola professio est impossibilis cum Sponsalibus, quia est mors civilis. Ergo ingressus ea non solvit. *R.* Nullibi explicitè eam vim ingressui tribuit *Trans.* nullibi implicitè juxta probationes *Conclus. N. Antec. & Conseq. Ad Conf. R. C. Antec. D. Conseq.* Non solvit ea essentialiter C. non solvit, dommodo pars derelicta etiam renuntiet, virtualiter renuntianti *N. Conseq.*

35. *Ob. 3.* Sponsalia non claudicant, sed essentialiter sunt mutua juxta dicta *parte 1. Q. 18.*

ergo si ex parte Sponsæ derelictæ cessarent, etiam ex parte ingredientis perirent. Hoc argumentum probaret, quòd nec per fornicationem unius posset altera pars innocens ab obligatione solvi. *R.* Non claudicant, ut maneant perfecta Sponsalia *Trans.* per modum promissionis simplicis ream partem tantum obligantis *N. Antec. & Conseq.* Alia responsio colligetur ex mox dicendis.

36. *Repl.* Casu quo ingrediens Religionem deserat, non est opus, ut de novo Sponsalia contrahat pars derelicta. Ergo nec illa à Sponsalibus erat absoluta. *R.* 1. *D. Conseq.* Non erat absoluta omnimodè, cum Sponsalia non revocaverit, & jus habeat ad matrimonium cum regrediente celebrandum *C. Conseq.* non erat absoluta secundum quid, in quantum in illa suspenditur obligatio illorum Sponsalium. *N. Conseq.* *R.* melius 2. *D. Conseq.* ergo nec illa à Sponsalibus erat absoluta formaliter ipso jure, & facto *Conc.* Non erat absoluta radicaliter, sive non accepit jus, ut posset pro libitu immediate, vel quandocunque resilire, *N. Conseq.* Unde bene notat *Ilfung Tr. 6. D. 9. n. 29. circa finem;* quòd aliquæ causæ solvendi Sponsalia, non ipso facto ea rescindant, sed tantum dent licentiam rescindendi. Tales sunt, absentia Sponsi, fornicatio, ingressus in Novitium, notabilis mutatio compartis. Aliæ autem ipso facto Sponsalia tollunt, & sunt cum illis impossibiles, ut professio Religiosa, impedimentum aliquod dirimens &c.

37. *Contra 2. Resp. Ob. 1.* Quòd professio

fio

sio Religiosa dissolvat matrimonium ratum, non
 provenit ex eo, quòd profitens cedat juri suo,
 vel quòd renuntiet, vel quòd specialiter mute-
 tur; sed præcisè ex favore Religioni concessio.
 Ergo etiam quòd Novitiatus Sponsalia dissolvat
 provenit præcisè ex eodem favore. Atqui pro-
 fessio vi illius favoris matrimonium dissolvit ex
 utraque parte. Ergo similiter Novitiatus propter
 eundem favorem Sponsalia solvet ex utraque par-
 te. Major probatur: Si proveniret ex aliis cau-
 sis recensitis, & non præcisè ex Religionis favo-
 re, pariter dirimi deberet per professionem matri-
 monium consummatum: atqui non. Ergo.

38. Juxta hunc argumentandi modum pariter
 contra ipsum P. Sanchez argui posset ex favore
 Religionis etiam dissolvi debere matrimonium
 consummatum. In forma R. D. Antec. pro-
 venit hoc præcisè ex favore Religionis concessio
 perseverantibus C. Antec. Desertoribus, & fa-
 vore illo indignis N. Antec. Ex quo patet re-
 sponsum ad reliqua. R. 2. Trans. Antec. quia
 juxta hæcenus dicta ex multis causis solvuntur
 Sponsalia; ex quibus aliquæ conveniunt etiam
 ingredienti in Religionem, etiam præscindendo ab
 illo favore; Matrimonium ratum autem, non
 solvitur ex pluribus causis: cur autem non dissol-
 vatur etiam consummatum, dictum est hæc
 parte 12. I. R. 3. D. Antec. Provenit hoc
 radicaliter ex illo favore, in quantum dat jus, sive
 à Sponsalibus, sive à Matrimonio rato recedendi
 C. provenit formaliter N. Antec. & Conseq. Nam
 professio ideo formaliter matrimonium dirimit,
 quia

quia est impossibilis cum illo, adeoque non potest ad illud sive professum, sive compartem derelictam obligare, cum non detur obligatio ad impossibile: è contra Novitatus, cum non sit mors civilis, nec quid perpetuum, aut impossibile cum Sponsalibus, poterit Novitium adhuc relinquere obligatum.

39. Ob. 2. *Arg. cap. Verum 2. § c. Ex publico. 7. de Convers. Conjug.* Sponsalibus semper inest ea tacita conditio: *Contraho tecum, nisi statum perfectiorem elegero.* atqui status Novitiorum est perfectior statu Sponsorum. Ergo Sponsalibus inest ea conditio, adeoque Novitiatu electo cessat simpliciter eorum obligatio. *R. D. Maj.* inest conditio: nisi statum proprie dictum, qui habetur per professionem stabilem, elegero *C.* nisi improprie dictum, seu Novitium elegero, qui est tantum via ad statum, *N. Maj. & etiam min.* Novitatus enim non est status, sed via aut conditio; cum status significet stabilitatem. Neque refert, inquit *P. Wiesner de Canon. Imped. Conjug. p. 2. a. 7. n. 24.* quod conditio Novitiorum sit perfectior, quam Sponsorum: quia promissio centum aureorum facta pauperi, aut alteri causæ piæ, etiam perfectior est, quam facta diviti, aut alicui causæ profanæ, & tamen his facta conditionem: *nisi eos donem pauperi, aut impendam alteri causæ piæ* ex natura sua, vel juris dispositione non includit, ut rectè notat Perez.

40. Ob. 3. Si uterque Sponsus ingrederetur, cum protestatione non cedendi jure Sponsalium,

eo casu nihilominus utrinque solverentur Sponsalia; non ex mutatione notabili; quia utrinque esset æqualis; ergo præcisè ex favore Religioni concessio, qui cùm non minùs interveniat in ingressu unius, etiam tunc dissolutionem ex utraque parte efficiet. *R.* Antec. à P. Sanchez objici quidem, sed non probari, ideoque illud N. nam stante ea protestatione, vis obligandi Sponsalium tantùm suspendetur, non verò extinguetur; sicut tantùm in illis Sponsis suspenderentur vota, si quæ ante ingressum emisissent.

41. Ob. 4. Major est obligatio voti ingrediendi Religionem, quàm sit Sponsalium; atqui illud tollitur per solum ingressum in Religionem. Ergo etiam Sponsalia tolluntur ex parte ingredientis. Maj. prob. Votum illud est de objecto perfectiori. 2. Per illud homo se consecrat, non homini, sed supremo Domino cum corpore & anima. 3. Illo superveniente solvuntur Sponsalia, cùm tamen Sponsalia priora non dirimantur per posteriora, *juxta dicta n. 11.*

R. Permissa Maj. & min. N. Conseq. Disparitas est: quia illud votum nihil aliud intendit, nec vovens ad aliud se obligat, quàm ad ingressum (suppono enim, quòd non simul voveat ipsam perseverantiam, quò casu per solum ingressum voto non satisfaceret; ut notat *Suarez* fusè agens de hoc voto *T. 3. de Relig. toto lib. 4.*) ergo ingressu posito eo ipso satisficit voto: è contra, ingressus in Religionem, non est impletio Sponsalium; non enim Sponsi se obligant ad Religionem.

nem. Ergo ingressu positò Sponsalia non extinguuntur, sed purè suspenduntur.

42. Ob. 5. Ut Novitiis esset liberrimus, & non nimis difficilis egressus, *Trid. Sess. 25. de Regul. c. 16.* irritat omnem renuntiationem, & obligationem in novitiatu, nisi fiat cum licentia Episcopi intra duos menses proximos professioni: *nè nimirum Tyro hâc occasione discedere nequeat, quòd totam, vel majorem substantia suâ partem monasterium possideat; nec facile, si discesserit, id recuperare possit;* unde ibidem præcipit, ut abeuntibus è Novitiatu omnia restituantur. Atqui sæpe multò difficilior esset egressus, si quis sciret se reverti debere ad Sponsam, quàm horret præ omnium bonorum jactura, ità ut ab ea se liberandi studio, ingressum pro malorum remedio elegerit. Ergo ut liberè possit egredi, ipso ingressu à Sponsalibus plenè absolvitur.

43. Hoc argumentum probarèt, etiã eum, qui dolosè præcisè ad obligationem suam, & jus alterius extinguendum, ingrederetur Religionem; ità ut favor Religioni concessus, instrumentum iniquitatis fieret, quod tamen ipse Sanchez, ejusque sequaces negant. In forma R. C. Maj. D. min. Sæpe difficilior est egressus per accidens, ex circumstantia Sponsæ displicentis; C. min. est difficilior per se N. min. In priori casu egressus semper, adeoque per se, & ex natura rei difficilis est; quia semper durum censetur, & arduum, vacuis mani-
bus

bus ad sæculum regredi, ditatâ interim deser-
toris opibus Religione, cui ipse, vel ipsa illi dis-
plicuit; è contra egressus Sponsi tantùm ali-
quando in circumstantia displicentis Sponsæ, &
non per se, ac ex natura rei difficilis est; cùm
per se omnium iudicio status Religiosus sit ma-
gis arduus; ideoque magis perfectus, & meri-
torius, quàm matrimonialis. Jura autem cu-
rant ea, quæ frequenter & per se, non verò,
quæ per accidens contingunt. l. 3. 4. 6. ff. de
LL. Nam ad ea potius debet aptari jus,
quæ & frequenter, & faciliè, quàm quæ
perrarò eveniunt l. Nam. 5. eod. tit. Et
cur obsecro propter aliquas Sponsas malas, &
displicentes, quæ reditum ex Religione diffici-
liorem redderent, bonæ jure suo privari debe-
rent? R. 2. Tridentinum irritat omnem re-
nuntiationem in novitiatu factam, & insuper
irritatione nemini injuriosâ C. Maj. extra No-
vitiatum factam, vel irritatione alicui præjudi-
ciosa, sicut præjudiciosa tertio foret irritatio Spon-
salium ipso ingressu facta N. Maj. D. etiam min.
sæpe difficilior est egressus ille per accidens, & in-
super illi difficultati, si justa est, faciliè per alios
modos solvendi Sponsalia obviari potest C. min.
Est difficilior per se, & posset tam faciliè succurri,
post bona Religioni transcripta, egredientibus,
N. min. & Conseq.

QUÆSTIO II.

An votum simplex castitatis, vel Coelibatûs, vel suscipiendi sacros Ordines dirimat Sponsalia ante votum inita?

Ex num. 9.

44. **A**ffirmativam tenent non pauci Authores cum S. Thoma & Soto, aliqui perperam pro ea citant Suarezium; ex autoritate præsertim, probabilem, & in conscientia tutam censent etiam oppositi Authores, ut *Suar.*, *Laym.*, *Pirrhing*; præsertim si Sponsalia erant occulta; nam si publica fuerunt, solet Judex (ut hi testantur) voventem compellere, ut vel Sponsalia servet, vel Religionem (ad quam tamen vi voti non tenetur) ingrediatur; vel sacros Ordines suscipiat. *Mastrius D. 7. de Matrim. n. 304.* dicit esse sententiam communiorem; Verum communior, præsertim Canonistis, est opposita; & in rigore vera, magis secuta, ac juridica (ut loquitur *Suar.* eam propugnans *T. 3. de Religione l. 9. c. 7. n. 12. & l. 2. de voto c. 4. n. 13.*) seu juri conformior, ut ait *Less. de J. & J. lib. 2. c. 41. Dub. 6. n. 54.* his subscribit *Sanchez de Spons. lib. 1. D. 46. n. 9. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 6. Palau l. 1. p. 20. n. 6. Ilfing tr. 6. D. 9. n. 24. Gobat de Sponsal. n. 312. & num. 319. Lugo, Sporer &c.* & apud hos multi, Ex Canonistis *Barbosa*,
Pir

Pirrhing, Zoës., Engel, Wiestner &c. aliique
 præsertim super cap. *Veniens. s. qui Clerici,
 vel voventes &c.*

45. Prob. 1. *Cap. Veniens. cit.* Mulieri,
 quæ post Sponsalia votum continentiaë emiserat,
 imponitur Pœnitentia *de fide mentita*, ut lo-
 quitur Pontifex. Atqui nec Pœnitentia eidem
 imponi, nec de mendacio argui posset; si fuisset
 votum illius licitum, ergo non est licitum, adeo-
 que nec obligat, nec Sponsalia solvit. 2. Votum
 de re aliena non est licitum, adeoque nec vali-
 dum, cum juxta *Reg. 69. J. in 6.* ad illicitum
 nemo obligetur: consequenter nec acceptatur à
 DEO, non enim Deo placet victima ex rapina.
 Atqui prædictum votum est de re aliena, & alteri
 debita ex justitia, ex qua Sponsalia obligant; ergo
 non est licitum; nec in quantum juri alterius præ-
 judicat, validum; nec Deo gratum; sicut si quis
 mille aureos Petro promissos, vel locò illorum,
 etiam majorem summam vellet templo, aut
 hospitali transcribere. 3. Forum externum so-
 let tales voventes compellere ad fidem Sponsæ
 servandam; teste *Less., Laym. & aliis*, faten-
 turque ipsi adversarij; quod facere non possent,
 si votum prævaleret, dissolveretque Sponsalia;
 sicut si Sponsus post matrimonium ratum Reli-
 gionem intret, compelli non potest, ut hanc de-
 ferta, uxori adhæreat. 4. Quamvis maritus,
 se possit votò obstringere ad non petendum debi-
 tum, non potest tamen in præjudicium uxoris
 se obligare ad non reddendum. Ergo pariter
 licet voto se obligare possit ad non urgendam

N

Spons

celi
nes

hores
eram
æser
ensent
ym.,
culta;
estan-
a ser-
ti non
fusci-
dicie
com-
a; &
ca (ut
Reli-
c. 4.
de J.
seribit
Laym.
p. 20.
Spon-
&c.
bosa,
Pir

Sponsalium executionem, non tamen se potest obligare ad recusandam, si Sponsa urgeat jus suum. §. Universaliter, ut docet *Suar.* votum non facit rem licitam, sed præsupponit talem, eamque reddit meliorem. Atqui post Sponsalia inita, non est Sponso licitum sine consensu Sponsæ, manere in cœlibatu. Ergo nec ei hoc licitum fieri potest per votum castitatis cœlibatum includentis.

46. Ob. I. In Sponsalibus semper intelligitur tacita hæc conditio: nisi meliorem statum elegero. Atqui status castitatis ex *Trid. Sess. 24. de Sacram. Matrim. c. 10.* est perfectior; ergo licitum est hunc emissõ votõ eligere, & sic rescindere Sponsalia. R. I. indirectè. Ergo licet etiam ipsum matrimonium tum ratum, tum consummatum per votum simplex castitatis, vel contra *extrav. Antiqua Joann. XXII. de voto & voti redempt.* per susceptionem Sacri Ordinis dissolvere, vel etiam per solum propositum castitatis, cum & hoc videatur esse perfectius; secundum illud Pauli *1. ad Cor. 7. v. 38. Qui non jungit* (non ait, qui vovet) *melius facit*; vel per simplicem oblationem, quâ sine votis aliquis monasterio pro servitio se perpetuò obstringeret. In forma R. N. Maj nam ut *Suar. cit.* ostendit: Illa conditio nec inest ex natura rei; quia enim homo non tenetur semper ad id, quod est perfectius; sicut potest simpliciter eligere minus perfectum, sic potest se ad illud tertio obligare; neque ea inest ex jure positivo; cum tale nullibi extet; nec

ex

ex ipsa voluntate *absolutè tantùm* contrahentium. Ergo. 2. Permissa Maj. D. min. Status castitatis est perfectior absolutè comparatus cum matrimonio C. comparatus in circumstantiis injuriæ tertij N. min. & Conseq. Accedit, quòd votum simplex castitatis non faciat propriè statum, præter vota simplicia societatis nostræ post biennium Novitiatus emitti solita, ex parte voventis in perpetuum obligantia; quæ ex privilegio *Gregorij XIII. Bullâ, Ascendente, edita 8. Kal. Junij 1584.* constituunt verè in statu Religioso; ità ut pro veteris Apostatis habeantur contumaces hujus instituti desertores; dirimuntque non modò Sponsalia, sed ipsum etiam Matrimonium *contrahendum.*

47. Repl. 1. In Sponsalibus, imò etiam in matrimonio rato, intelligitur conditio: *Nisi statum Religiosum elegero*; quia hic status est perfectior. Ergo etiam in Sponsalibus hæc intelligitur, nisi per votum castitatis cœlibatum, utpote perfectiorem, elegero. Conf. Juxta *cap. Pervenit. 3. de Jurejur. Promissum non infringit, qui in meliùs illud commutat.* Atqui hoc facit Sponsus vovens castitatem. Ergo. Resp. C. Antec. N. suppositum Consequentis: quia in his circumstantiis votum est injuriosum alteri: ergo non potest esse perfectius, quàm impletio justitiæ. Vide etiam n. 43. Resp. 2. D. Antec. Intelligitur illa conditio ex claro jure *c. verùm 2. c. Ex publico 7. de Convers. Conjugat. Trid. Sess. 24.*

de Sacram. Matrim. Can. 6. C. intelligitur ex natura rei N. Antec. aliàs etiam post matrimonium consummatum propter illam conditionem remaneret jus ad Religiosa castra transeundi. Nihil simile extat pro Sponsi voto simplici castitatis, ad quod Privilegium soli Religioni concessum, extendi non debet cum præjudicio Sponsæ; juxta dicta *num. 45.* Ad Conf. R. 1. C. Maj. N. min. nam injustitiam exercens in Sponsam non facit meliùs, quàm si justitiam servaret. R. 2. Non infringit, qui in melius commutat sinè injuria tertij, & quando id fit cum consensu promissarij, vel quando melius datur eidem promissario, cui debebatur minùs bonum, ùt si promittens Petro centum ducatos eidem, & non alteri, locò illius daret mille C. M. si fiat cum injuria, sinè consensu promissarij, vel si locò rei alteri promissæ, detur alicui tertio aliquid melius N. M. Ex quo juxta dicta *num. 32.* patet responsum ad *minorem* & *Conseq.* Accedit, quòd juxta hunc argumentandi modum, omnes promissiones homini factæ expungi possent per vota, aut oblationes Deo faciendas.

48. Repl. 2. Potest quis post Sponsalia emitteie votum Religionis amplectendæ, sicque dissolvere Sponsalia. Ergo eadem dissolvere potest per emissionem voti castitatis. R. C. Antec. N. Conseq. disparitas est: quia juxta dicta *num. preced.* desponsatis claro jure datur potestas ingrediendi Religionem: ergo etiam possunt illum ingressum vovere; nam res licita de meliori bono est

est materia voti, & cui conceditur finis, hoc est Religio, etiam concessa censentur media ad finem, quale medium est votum ingrediendi. 2. Sicut se habet votum solenne Religionis, seu professio respectu Matrimonij rati, ita se habere videtur votum ingrediendi respectu Sponsalium. ergo sicut illud dissolvit matrimonium ratum, ita hoc Sponsalia dissolvit, hoc sensu, quod illis non obstantibus possit Sponsus liberè ingredi. Nihil tale conceditur, aut urget pro voto simplici castitatis, aut coelibatûs.

49. Replicab. 3. Votum ingrediendi Religionem ideo Sponsalia dissolvit, quia status Religiosus propter votum solenne castitatis se non compatitur cum illis. Atqui etiam status in sacris constituti propter simile votum etiam se non compatitur. Ergo saltè votum suscipiendi sacros ordines illa dirimet. *q. N. Causalem Maj. & do hanc: quia jus cuilibet Sponso, imò & conjugii ante consummationem concedit liberum transitum ad Religionem, juxta dicta n. 47. Non autem ad ordines, quem conjugatis invitâ comparte insuper prohibet. Extrav. Antiqua. Joan. XXII. de voto & voti redempt.*

50. Ob. 2. Ubi concurrunt duo vincula incompatibilia, obligat illud, quod est fortius. *arg. c. Si inter. pen. de Sponsal. vi* cujus matrimonium dissolvit Sponsalia priùs cum alio inita. Atqui votum, & Sponsalia sunt duo vincula incompatibilia, & votum est fortius, 1. quia fit supremo Domino. 2. Quia per illud obligatur Deo corpus, & anima. 3. Quia (*ut Wagnerek super c. Veniens*

niens s. qui Clerici vel vow. oppositum tenens ait) per Sponsalia non ita nos obligamus homini, ut non excipiamus tacite statum, qui Deo est gratior, salutique nostrae conducibilior, & majoris meriti, ut adeo respectu Dei in Sponsalibus, & matrimoniis semper salvum maneat jus quoddam retractus, sive relictionis. Ergo votum eo casu obligat. R. D. Maj. Obligat illud, quod est fortius, si sit validum, sicut *ex cap. cit.* jure positivo validum est Matrimonium C. Maj. si non sit validum N. Maj. D. etiam min. atqui votum est fortius in aliis circumstantiis, in quibus est validum, & alteri non injuriosum C. min. in praesenti casu, in quo juxta probationes conclusionis invalidum est N. min. & Conseq. Quod verò in Sponsalibus non intelligatur conditio, quam P. Wagnerek inesse putat, constat *ex num. 46.*

§ I. Ob. 3. Juxta *c. Veniens cit.* Debet mulieri poenitentia imponi, quod per nuptias violare voluerit votum castitatis post Sponsalia nuncupatum; & conceditur illi insuper dispensatio in voto. Atqui si votum illud non obligaret, nec violari posset, nec pro violatione poenitentia imponi, frustranea pariter esset dispensatio in voto aliunde irrito. Ergo votum post Sponsalia nuncupatum valet, & obligat. R. Debet mulieri tanquam voti fragæ poenitentia imponi, quod non obstante voto castitatis, voluerit nubere, non quidem Sponso suo, qui jam cum alia contraxerat, sed alicui tertio, & respectu hujus datur ei dispensatio C. Maj. debuisset illi poenitentia imponi, aut dispensatio dari, ad nubendum priori legitimo Sponso
N. Maj.

N. Maj. & quia isti *fidem mentita* est, ideo punitur. Ex his patet responsio ad min. Præterea etiam ratione voti puniri potuisset, quamvis non voluisset nubere tertio; ex eo, quòd votum tam temerarium contra obligationem, quâ tenebatur Sponso nubere, emiserit.

52. Ob. 4. Ipsa ratio dicitur, cuilibet esse licitum transire ad statum perfectiorem & Deo, se consecrare, non obstante promissione homini facta; nec hic conqueri potest, quòd Deo postponatur; nec Sponsus Sponsæ promittit, & fortè nec promittere rationabiliter potest, quòd ab illa nolit per votum recedere, ut propius ad Deum accedat; ergo semper in Sponsalibus ea conditio intelligitur; nisi per votum elegero statum perfectiorem. Conf. In professione Religiosa semper ea conditio subintelligitur, promitto me sub hac Religiosa disciplina perseveraturum; nisi elegero ordinem strictiorem. *c. Licet. 18. de Regul. & transeunt. &c.*

53. Hoc argumentum probaret rursus, conjugibus etiam post Matrimonium consummatum licitum esse transire ad Religionem, vel post ratum elicere vota castitatis, coelibatûs, clericalitûs &c. vel res homini promissas, aut debitas, posse Deo consecrari per eleemosynas &c. In forma R. Dicitur hoc ratio cuilibet non vinculo siclicitum esse transire, si id fiat sinè injuria tertij C. secus N. & sic homo potest conqueri, quòd sibi fiat injuria sub vano prætextu Deum præponendi, & eum accedendi; cùm talis præpositio, aut accessus nec Deo gratus sit, juxta

probationes conclusionis: nisi quis dicat sic omnes promissiones homini factas posse in aliquod opus Deo offerendum commutari &c. Ad Conf. R. Eam conditionem ex positivo jure professioni inesse, quale nullibi extat pro voto respectu Sponsalium; disparitas etiam est: quia utraque professio saltē principaliter Deo fit: ergo præsumi potest eam Deo magis placere, quæ est ad ordinem strictiorem, juxta dicta num. 47.

54. Ob. 5. Votum simplex antecedens dissolvit Sponsalia subsequa, etiam jurata. c. Rursus. 6. Qui Clerici vel voventes. &c. ergo subsequens dissolvit saltē non jurata. Conf. Simplex votum apud Deum non minus obligat, quam solenne. ergo Sponsalia solvet sicut solenne.

55. Resp. C. Antec. N. Conseq. disparitas est: quia Sponsalia post votum inita essent promissio rei alienæ, jam alteri, nempe Deo, debita; ergo nec obligant, nec valent: sicut nec ipsum juramentum, quod sequitur naturam actus, nec potest esse vinculum iniquitatis. c. Quanto. 18. de Jurejur. Si autem votum sequatur, erit illud de re, jam alteri debita, adeoque illicitum. Ad Conf. R. 1. indirectè: ergo votum simplex etiam Matrimonium ratum dirimet, sicut solenne. R. 2. Non minus obligat quoad aliquos effectus, & in præjudicium voventis; ut non possit cum alia contrahere Sponsalia, nec petere debitum in Matrimonio, obligeturque ad continentiam defunctâ uxore C. quoad omnes effectus, & in præjudicium tertij N. Antec. & Conseq.

Conseq. Simile quid dicitur de juramento, quod inter illud, & simplicem loquelam Deus non faciat differentiam. *c. Juramenti* 12. *XXII. q. 5.* & tamen gravius peccat, & punitur perjurus, quam simpliciter mentiens. Disparitatem præterea inter hæc vota dat Canisius, quod per solenne fiat traditio, non verò per simplex.

QUÆSTIO III.

An, si voto castitatis, vel Coelibatûs, vel Religionis, vel suscipiendi Sacros Ordines, prius obstrictus, contrahat Sponsalia cum destoratione Sponsæ, voti ignaræ, obligetur ad voti, an ad Sponsalium implectionem?

Ex num. 10.

56. **P**RO voto stat Laymannus *l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 5. cum Navarro in prima edit. & Rodriguez, König n. 26. de Sponsal. addit Vivaldum, Perezium, Dicastillum, Mastrius Hurtadum.* Inclinat in eam Pirrhing de Sponsal. n. 54. sed de Adulter. & stup. n. 56. sequitur cum Lugone oppositam; quam etiam simpliciter asserit Gobat de Sponsal. n. 228. quamvis num. 99. faverit Laymanno. Præter hos pro Sponsalibus pugnant Suarez *T. 3. de Relig. l. 9. c. 7. n. 17. Lessius de J. & J. l. 2. c. 10. Dubio 4. n. 32.* dicens: hanc sententiam

N 5

passim

passim à Doctoribus tradi. *Sanchez l. 1. D. 45. n. 3. Palaus D. 1. p. 18. Ilfung tr. 6. D. 9. n. 63. dicens eam esse plerorumq; apud Tamburinum. Zoësius n. 11. super Tit. Qui Clerici vel voventes.* Apud hos *Azor, Gurtierrez, Reginal., Filliuc., Bonacin., Coninck, Vasquez,* apud *Mastrum Tancredus, Rebellus, Pontius, Caspensis &c.* Prob. hæc sententia 1. Votum non obligat rebus notabiliter mutatis, unde ejus obligatio ex multis causis cessare potest, & solet, v. g. per desitionem materiæ, vel conditionis, per dispensationem, irritationem, commutationem &c. ut omnes docent cum *Lessio l. 2. de F. & F. c. 40. Dub. 11.* atqui in præsentī casu notabilis prorsus mutatio supervenit, nempe fortissimum justitiæ vinculum, & damnum Sponsæ ex voti impletione secuturum: ergo votum hic non obligat; nec poterit promissio in illo inclusa impedire jus alteri parti ortum ex ejus promissione onerosa, & reali exhibitione rei completa. 2. ut argumentatur *Lessius l. c.* Si ego vovissem centum dare in eleemosynam, & postea inferrem alteri damnum tanti æstimatum, nec haberem aliunde, quò illud compensarem, tenerer dare illa 100. Deo vota, nec possem persolvere votum, ommissa damni compensatione (quia nempe obligatio strictæ justitiæ præponderaret obligationi Religionis) ergo à pari. 3. Si quis ære alieno gravatus, vovisset Religionem, teneretur ille ingressum ommittere, aut suspendere, quamdiu affulgeret spes, quòd intra breve tempus solvere debi-

debitum poterit. Atqui in præfenti casu debitor potest solvere, ducendo fœminam. Ergo. 4. Si deflorator Sponsam ducat, adhuc eum ligat votum ad abstinendum à petendo debito, à secunda uxore, post mortem primæ, ita ut DEO jus vi voti acquisitum, non extinguatur penitus, sed tantum suspendatur, & coarctetur, nec possit voto obstrictus quidquam positivè contra illud agere; sed tantum quasi pati ejus violationem. Ergo cum tam graves causæ id postulent, tenebitur reus votum suum dicto modo suspendere. 5. Votum procedit ex pura liberalitate, & voluntate gratuita, item ex virtute Religionis, non potentis in præjudicium tertij obligare; Sponsalia autem obligant ex contractu utrinque oneroso, & ex justitia; ergo horum obligatio tanquam vinculum fortius prævalet. Sicut à pari, voto castitatis, quò obstrictus esset maritus, prævalet jus debiti conjugalis; quod uxori petenti, non obstante voto, reddere tenetur; vel sicut prolis posthumæ jus ad hæreditatem prævaleret voto, quò Parens moriturus constituisset Ecclesiam, aut monasterium hæredem.

57. Ob. 1. Obligatio voti est prior. Ergo obligatio Sponsalium non potest ei derogare; nam *qui prior est tempore, potior est jure.* R. F. 54. in 6. R. 1. indirectè. Ergo nec matrimonium posset tali voto derogare, adeoque illud non esset impedimentum tantum impediens, sed dirimens. R. 2. C. Antec. & Conseq. cum sua causali; quia Regula tantum valet, ubi jura sunt æqualia: unde inter duos emptores, si posteriori

rioni res simul extradita est, fit ille jure potior.
l. 15. C. De R. V. junctâ glos. l. Si ea, 31. ff. de Action. Empti.

58. Ob. 2. *Semel Deo dicatum non est ad usus humanos ulterius transferendum. R. 7. § 1. in 6.* ergo etiam corpus semel ex voto dicatum Deo, non debet homini amplius obligari. *R.* Ex Streinio & Compendiatore Pyrrhingij Regulam hanc potissimum intelligendam de rebus consecratis, ut calice, altari, sacris apparamentis &c. non adhibendis amplius ad usus profanos, universaliter autem accepta in multis fallit. In *farma R.* Non est ad usus profanos ulterius transferendum; ita ut illicitè agat, qui votò obstrictus Sponsalia contrahit, & insuper copulâ carnali confirmat C. ita ut non agat validè, imò etiam licitè, si Sponsalia prius illicitè inita parte urgente, impleat N. Antec. D. etiam Consequens; Non debet obligari antecedenter, seu illicitè ponitur talis promissio C. non debet obligari consequenter ad illam implendam, quamvis illicitè prius positam N. Conseq. Sic à pari. Illicitè quis pacto pretiò inducit puellam ad fornicationem, hâc tamen impetratâ, debitor fit pretij, juxta sententiam communiorem.

59. Ob. 3. *Melior est conditio possidentis. R. 56. §. in 6.* ita ut hic propter rationes purè probabiles non debeat deturbari ex possessione certi juris, ut ex jure, & multorum Autoritate præclare ostendit *Cardenas in Crisi Theolog. Dissert. 23. c. 2. a. 1.* Atqui Deus per votum sibi factum est specialiter in possessione certi
 juris,

juris, quod habet in voventem, & in corpus ejus. Ergo ex illo non debet deturbari per rationes purè probabiles. Atqui tales sunt, quæ adducuntur pro asserendo jure mulieris corruptæ contra DEUM. Ergo. Hoc argumentum probaret, quòd etiam matrimonium contractum cum obstricto simplici voto non valeret; nè DEUS deturbetur ex certo jure priùs acquisito. *R.* Regulam illam esse purè juris humani, ideo introductam, ut cum unus alteri cedere nolit, nisi clarò jure convictus; per illam faciliùs lites terminarentur: quamvis subinde verus Dominus proprietatis damnum pati cogatur; de quo possessor inter homines parùm curat: unde Regula illa non concernit possessorem DEUM, qui sæpe jure suo cedere videtur; cum valde frequenter, & multis modis obligatio votorum cessare soleat, quam Deus posset velle non remittere. *R.* 2. Permissã Maj. N. min. Nam licet Deus per votum certum jus habeat extra circumstantiam damni, & injuriæ per voventem inferendæ, si votum impleatur; non manet tamen certum in circumstantia Sponsæ defloratæ; cum plurimi, & primæ notæ Authores oppositum sentiant: quod non fieret, si oppositum esset certum: cum contradictoria nequeant utrinque esse certa. Dicit tandem potest, jus talis Sponsæ in corpus Sponsi esse certum; cum illo Sponsus titulò justitiæ certò obligetur, sicut uxor habet certum jus in corpus mariti in ordine ad petendum debitum, licet ille voto castitatis sit obstrictus.

60. Ob. 4. Si talis Sponsus matrimonium non promississet, non teneretur ducere defloratam, præcisè ratione damni per deflorationem illati. Atqui promissio accedens nihil addit obligationis, cum sit de re illicita, & Deo debita, adeoque irrita. Ergo nec ea accedente tenetur defloratam ducere. R. C. Maj. N. min. quamvis enim promissio in se, & solitariè accepta sit irrita, in consortio tamen damni illati parit obligationem fundatam in delicto fraudis, & injuriæ: quia per talem promissionem Sponsa fraudulenter, & malitiosè in damnum inducta est: sicut extra circumstantiam voti juxta dicta p. 2. Q. III. in tali deceptore etiam ficta promissio conjuncta copulæ, parit obligationem. Aliud dicendum esset, si absque promissione matrimonij, aliqua se in fornicationem induci permitteret, quo casu *scienti & consentienti non fit injuria, neque dolus. R. F. 27. in 6. imò se ipsam decipit. arg. l. 1. §. 6. de Edilitio edicto.*

61. Ob. 5. Juxta dicenda Q. IV. Sponsalia posterius contracta, quamvis confirmata per copulam carnalem, non derogant prioribus, ergo nec voto. Resp. C. Antec. N. Conseq. disparitas est 1. Quia in priori casu Sponsa est in possessione juris sui, cui non vult cedere, parùm curans injuriam alterius deceptæ; Deus autem juxta rationes Conclusionis cedit suo juri per votum acquisito, nè injuria fiat tertio: præsertim cum ipsi DEO censeatur fieri, quod fit ex charitate, vel contra Christianam charitatem proximi. 2. Sponsus per votum obligatur DEO

purè

purè liberaliter ex virtute Religionis ; Sponsæ autem obligatione fortiore , quia ex justitia : ergo votum cedit justitiæ : in binis Sponsalibus autem esset utrinque titulus justitiæ : & quamvis in posterioribus etiam copula , & consequenter damnum Sponsæ accedat , tamen non prævalent ; quia primæ Sponsæ jus ex aliis titulis præstantius est : nempe quòd sit priùs tempore , & sit jus innocentis. 3. Primæ Sponsæ innocenti , si cogatur fornicariæ cedere , certò fit injuria : in altero casu autem , si voto obstrictus ducat Sponsam à se defloratam , non fit Deo injuria : quia juxta probat. 4. Concl. talis Sponsus adhuc manet voto obstrictus ; quòd autem exercitium voti secundùm quid suspendatur , sufficienter compensatur per observationem justitiæ , non tantùm in bonum Sponsæ ; sed etiam in honorem DEI cessuræ , impediunturque per hoc multæ blasphemix , iræ , lites &c. ex corruptæ Sponsæ repudio orituræ ; adeoque ipsi Deo quodammodo expedit , ut Sponsæ corruptæ satisfiat.

62. Ob. 6. Videtur rationi dissonum , ut Sponsus talis votifragus pro libitu posset se per ipsum scelus à voto deobligare , & corpus suum semel DEO oblatum fornicariæ complici , quasi in sceleris præmium extradere. Ergo. Resp. D. Antec. Dissonum hoc est in causa , & antecedenter , in quantum sacrilegè matrimonium promittit , & sceleratiùs promissionem carnali copulâ confirmat C. dissonum hoc est
con-

consecutivè, sive executio talis promissionis est mala N. Antec. & Conseq. Sic etiam voto simplici obstrictus sacrilegè contrahit Matrimonium; non tamen post illud contractum sacrilegè reddit debitum, sed justè.

63. Ob. 7. Non licet rem uni donatam iterum furari ad expungenda debita, aut damna compensanda injustè illata. Ergo nec licet quodammodo furari DEO corpus semel in voto consecratum, ut illud ad compensanda damna meretrici tradatur. Resp. C. Antec. N. Conseq. quia tali casu suspensio voti, juxta rationes conclusionis, non est mala, quamvis occasio illius suspensionis mala fuerit; semper autem malum est furari. 2. Dominus rei furto ablatæ est rationabiliter invitus; DEUS autem non est invitus, ut patet ex *num. 6. & 61.*

64. Ob. 8. Talis Sponsus non potest sine dispensatione matrimonium contrahere. Ergo votum adhuc prævalet. Resp. cum Lessio Negativè, cum tali casu executio voti ipsi sit illicita, adeoque licitum ipsi erit matrimonium sine dispensatione; utiliter tamen illa petetur; aliàs ex parte sua nec debitum petere, nec ad secundas nuptias transire poterit. R. 2. Permissio Antec. N. Conseq. Hoc ipso enim obligatio matrimonij prævalet, si illa ita urget, ut aliquis petere dispensationem teneatur, ut possit satisfacere obligationi.

65. Ob.

65. Ob. 9°. Firmior est obligatio Sponsalium juratorum, quam non juratorum, & tamen posteriora jurata non praevalent prioribus non juratis: ergo nec sponsalia per copulam confirmata praevalent voto prius emisso. *N. D. Antec.* Firmior est obligatio Sponsalium juratorum, quam non juratorum, si jurata aliunde valida sint C. si sint invalida, prout juxta dicta *n. 11.* semper invalida sunt una cum suo juramento sponsalia secunda nondum rescissis primis *N. Antec. & Conseq.* Promissio autem illa deflorata facta quamvis non obliget praecise in se accepta; obligat tamen in consortio damni illati: sicut in simili dictum est *n. 60.* Nec tenetur foemina satisfactionem aliam acceptare; tum quia pudicitia (inquit *Lessius l. c.*) non est pecunia aestimabilis, tum quia illa non tenetur subire infamiam amissae Virginitatis, ut ille votum suum impleat. Vide etiam *part. 2. Quaest. III. n. 11.*

QUAESTIO IV.

An Sponsalia priora dissolvantur per posteriora, copula carnali confirmata?

Ex num. 11.

67. **N**ON est hic quaestio de casu, quod utraque Sponsa ab eodem fuisset corrupta; quia ibi ceteris paribus *jure posterior* fuisset prima *R. J. 54. in 6.* Neque de casu, quo Sponsa posterior fuisset conscia priorum Sponsalium; quia

quia sic non censeretur decepta, l. 1. ff. §. 6. de adilit. edicto. Neque quaeritur de jure antiquo (quod probabiliter etiam adhuc tenet quoad hoc punctum in iis locis, in quibus Tridentinum clandestina matrimonia irritans, non est receptum) vi cujus Sponsalia per copulam carnalem confirmata, praesumptione juris transibant in Matrimonium, c. 15. §. 30. de Sponsal. His ergo praesuppositis tanquam certis, ad Quaestionem, prout sonat, acceptam (quam P. Wiestner de Canon. Imped. p. 1. a. 5. n. 24. vocat curiarum Ecclesiarum Praesidibus aliquando satis molestantem controversiam) affirmativè respondet Castro Palaus D. 1. p. 22. n. 6. Gobat de Sponsal. n. 326. Ilfing tr. 6. D. 9. n. 25. & apud hos non pauci, ut Major, Pontius, Rebellus, Coninck, Diana, apud Mastrium Palatius, Reginaldus, Caspenfis. Nihilominus negativam tenet Sanchez, l. 1. D. 49. n. 1. Laym. l. 5. Tr. 10. p. 1. c. 1. n. 5. Pirrhing n. 57. Zoës. n. 36. Engel §. 3. n. 5. de Sponsal. Wiestner l. c. Mastrius Diss. 7. de matrim. Sacr. n. 314. Apud hunc Tancredus, Aversa, Becanus, Stephanus à S. Gregorio: apud König P. Burghaber, pluresque apud Sanchez.

68. Probatur hæc sententia 10. Sponsa prior habet certum jus, & quidem prius, legitime, nullo scelere intercurrente acquisitum. ergo æquum non est, ut illud cedere cogatur Sponsæ secundæ fornicariæ, potius pœnam, quam præmium meritæ. Nempe per se & ex stricta justitia: nam plerique Authores citati, accedente Tamburino, & König docent aliquando

ex

ex quadam æquitate, & Charitate (obligante quemlibet ad leve damnum subeundum, si possit grave damnum proximi avertere) Sponsam priorem debere cedere, si ipsa, præsertim ex Sponsalibus privatis, leve, aut nullum damnum metuendum habeat, defloratæ autem, vel etiam proli secuturæ grave immineat; nec per dotem, nec aliâ ratione compensabile; quo casu etiam Judex decidere potest pro defloratâ, & ad eam ducendam cogere deceptorem. 2º. Illo casu sponsus non tenetur secundam ducere ratione promissionis, utpote irritæ, & injustæ; nec ratione damni; cum illud aliâ viâ compensari posse supponitur. ergo priorî Sponsæ manet jus integrum; nec cum ejus injuriâ potest in aliam transferri; & hujus rei signum dicit esse Martius, quòd ex secundis his Sponsalibus nullum publicæ honestatis impedimentum contrahentur.

69. Ob. 1º. Per copulam fit quædam anticipata traditio corporis, ergo habebit vim validandi Sponsalia secunda, & dissolvendi priora. *arg. l. 15. C. de R. V.* ex cujus dispositione in re uni vendita, alteri verò (etsi cum primi emptoris injuriâ) insuper tradita, potius est jus posterioris. *Conf. Copula carnalis olim dissolvebat Sponsalia priora, & constituëbat matrimonium cum Sponsa posteriore. c. 15. & 30. de Sponsal.* ergo hodie post Tridentinum, clandestina matrimoniz sic contracta irritans, saltè retinebit vim dissolvendi prima Sponsalia; cum hanc vim Tridentinum nullibi sustulerit.

70. **B. D. Antec.** Fit traditio firma, & possessio-
nem inducens (qualis solùm fit per matrimonium)
N. fit traditio improprie dicta, & infirma, hoc est
usus corporis, semper auferibilis conceditur, **C.**
Antec. & N. Conseq. & paritatem; quia in casu
posito, secundus Emptor favore juris verè fit
possessor, & Dominus: unde si huic non dare-
tur possessio, sed hâc ad tempus sibi reservatâ
venditor solùm usum auferibilem illi concede-
ret, non prævaleret Emptor posterior priori.
Accedit; si talis traditio impropria vim habe-
ret, quòd contra *c. 3. & 5. de Sponsa duor.* ali-
quis posset matrimonium ratum dissolvere
per matrimonium aliud, si hoc secundum
dum consummaret: sicut Medina volebat à P.
Wagnerek refutatus super *cap. 3. cit.* Ad conf.
B. Copula carnalis maritali affectu, saltèm præ-
sumpto, præstita, olim Sponsalia dissolvebat
Conc. Copula, quam constabat esse fornicaria
N. Antec. & Conseq. Ut passim Canoni-
stæ docent sola copula maritalis constituebat ma-
trimonium juxta dicta *n. 11.* Sponsaliorum dis-
solutivum, non autem fornicaria, quæ teste
Soto nec Sponsalia dissolvebat, eùm autem jam
omnis copula extra matrimonium in facie Ec-
clesiæ contractum, fornicaria sit, nulla Spon-
salibus antecedentibus officit; quia nulla jam
transit in matrimonium.

71. **Ob. 20.** Inter duos litigantes, quorum
unus de lucro captando, alter de damno vitan-
do certat, potiùs huic favendum est, quàm illi,
ergo hic favendum est Sponsæ secundæ. **D.**
Antec. Ceteris paribus, vel si uterque sit inno-
eens

uens C. si primus est innocens, alter nocens,
 N. Antec. & Conseq. Unde Zoësius ait: Talis
 Sponsa damnum imputet suæ facilitati. R. 2°.
 D. Antec. juxta dicta pro Conclusionem: Potius
 huic favendum est per accidens & aliquando ex
 charitate C. præsertim si alio modo damnum
 compensari nequeat, per se, & de jure, & præ-
 cisè ratione copulæ Sponsalibus secundis annexæ,
 N. Antec. cum simili distinctione consequentis.
 R. 3°. Potius huic favendum, quando alter agit
 de lucro purè acquirendo, cujus nullum ad-
 huc jus habuit C. si agat de lucro sibi debito N.

72. Notandum præterea est, quòd etiam pri-
 ma Sponsa tali casu non rarò grave damnum
 incurrat, ut si credatur à Sponso deseri tanquam
 rea, aut suspecta de fide, aut aliis delictis; si
 interim neglexit alias nuptias, nec earum post-
 hac tam facilè spem habeat; nam fæminæ, in-
 quit *Engel §. 3. n. 3. de Sponsal.* plerumque dif-
 ficiliùs nubunt, si jam semel cum alio Spon-
 salia, & ita nimiam familiaritatem habuerint;
 si putabatur facilè & honestè alenda à Sponso,
 si sumptus quosdam fecit in Sponsalia &c. Quis
 jam credat, quòd ipsa injuria à perfido Sponso
 in Sponsam priorem commissa, possit esse le-
 gitimus titulus jus innocentis transferendi in
 secundam, eamque nocentem?

73. Ob. 30. Vinculum minùs forte cedit for-
 tiori; sic juxta n. 56. Votum cedit Sponsalibus
 carnali copulâ confirmatis; hæc autem matri-
 monio. Atqui vinculum, quo in nostro casu
 Sponsus obstringitur Sponsæ secundæ, est for-
 tius; quia est strictæ justitiæ; cum alterum sit
 puræ

puræ liberalitatis, vel fidelitatis ex sola promissione ortum. Ergo. R. cedit illi, si non possit utriusque creditori satisfieri Trans. si possit, sicut hic potest, si primam ducat, & alteri damna compenset N. Maj. & permissa min. N. Conseq. R. 2°. N. min. Nam etiam primæ obligatur ex justitia, quia ex contractu legitimo utrinque oneroso, & valido: secundæ non obligatur ex contractu, utpote irrito, & injusto, sed ratione damni aliter reparabilis: stat etiam pro prima prioritas, possessio, innocentia, pericula damnorum num. præcedente insinuatorum, injuria, quæ ipsi fit; quibus omnibus consideratis per se vinculum cum priore fortius est; & quamvis aliàs sponsalia per copulam confirmata sint quid fortius, si sine injuria tertij contrahantur, quàm sola sponsalia in se considerata, tamen ista legitimè celebrata videntur de jure esse quid fortius, quàm illa, si fiant cum injuria tertij. Ad paritatem de voto responsum est *num. 61.* De matrimonio aliud est, quia illi juxta *num. 11.* contra sponsalia jus assistit, propter ejus indissolubilitatem, & reverentiam Sacramenti, nihil tale urget pro sponsalibus copulâ confirmatis.

74 Ob. 4° Secunda sponsa præcisè sub hac conditione, ut in uxorem assumeretur, concessit corporis sui usum, cui non potest aliter satisfieri, quàm per matrimonium; ergo cum illa quasi pretiò depositò ex sua parte contractui satisfecerit, etiam sponsus satisfacere tenetur. R. concessit sub hac conditione præjudicante tertio,

tio, adeoque turpi, & jure impossibili, juxta p. 2. n. 12. contractum vitiantem C. Antec. sub conditione honesta N. Antec. D. etiam Conseq. Tenetur Sponsus satisfacere, si possit sine injuria primæ sponsæ, jure suo juxta num. 68. ex charitate cedentis C. si non possit N. Conseq. Etiam Sponsa prima præcisè sub conditione, & spe matrimonij contraxit; cur ergo cedat nocenti? nunquid hoc esset ansam dare, ut Sponsi prohibitu dissolvant Sponsalia; in præmium duplicis delicti, nempe fornicationis, & fractæ fidei sponsam aliam accepturi. An non ipsa fornicaria damni sui causa est, non ignara puellas sæpissimè, sub incerta spe matrimonij solere decipi: cur ergo præferatur innocenti? huicne obsit, quòd simili scelere se cum Sponso non contaminaverit?

75. Ob. 5°. Mutuus consensus fortior est simplici. atqui sponsus cum secunda sponsa habet consensum mutuum insuper carnali copulâ stabilitum; respectu primæ sponsæ autem est consensus simplex in sponsa; ipse enim ex parte sua consensum abruptit, & ad secundam se convertit. ergo. Hoc argumentum contra num. 11. probaret, quòd etiam absque interventione copulæ, secunda sponsalia, imò omnis alius contractus prior per posteriorem dissolveretur; ità ut nullus firmus persisteret. In forma 19. Mutuus consensus validus, est fortior simplici C. invalidus, sicut est hic secundus consensus sponsalitus N. Maj. D. etiam min. habet consensum mutuum invalidum Trans. validum N. min. &

Conseq. Nec obest, quòd ille consensum primū
physicè, & entitativè abrumpat; quia non potest
eum abrumpere moraliter, de jure, & quoad
vim obligandi: unde in re, & quoad valorem
primus est adhuc mutus, adeoque fortior;
quia secundus ex parte Sponsi non tenet, nè ex
suo dolo & malitia fructum ferat; contra *C. In-
telleximus 7. de Judic.*

76. Ob. 60. Quamvis secunda Sponsa non
mereatur favorem, ut primæ præferatur; ta-
men præferenda est ratione prolis susceptæ,
alioquin grave damnum passuræ, ut *Gobat* do-
cet n. 327. addens cum Tamburino Sponsum in
tali casu teneri ad dispensationem petendam, si se-
cunda Sponsa ab eo cognita, fuisset primæ consan-
guineæ in secundo gradu. ergo. R. 10. D. Antec.
præferenda est per accidens ex charitate, si pri-
mæ Sponsæ parvum, aut nullum damnum ob-
veniat C. per se, ex justitia, aut præcisè ratione
copulæ N. Antec. R. 20. N. Antec. Nam de ju-
re nemo tenetur damnò suò impedire damnum
alienum etiam innocentis. Sic non teneor suc-
currere palatio Ucalegontis, casâ meâ flammis
relictâ. Hoc casu tamen Sponsus obligaretur ad
providendum Proli: Et nisi obstarent priora
Sponsalia, nec secunda Sponsa in damnum pro-
lis posset à matrimonio urgendo desistere,

ut docet *Lugo in Respons. Mo-
ralib. dub. 44.*

Quæ

Q U Æ S T I O V,

An matrimonium superveniens omnem vim, & obligationem Sponsalium precedentium cum alia contrahentium extinguat.

Ex num. 11.

77. **A**ffirmat Sanchez l. 1. D. 48. n. 3. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 22. Pirrhing de Sponsal. n. 59. Præter Veteres apud Sanchez, ab his & Mastrio citantur Tanner, Dicastillo, Bonacina, Tancradus, Becanus, Lessius, Fillius. Steph. à S. Gregor. Negat Palau de Sponsal. D. 1. p. 21. n. 4. Zoësius n. 34. König n. 62. super tit. de Sponsal. P. Wex in Opusculo Canonico Trid. de Sponsal. p. 1. § 7. n. 13. Mastrius de Matrim. Sacrm. D. 7. n. 310. Apud hos Pontius, Tamburinus, Haunold, Coninck, Sporer, Henricus Majer, Hurtadus, Aversa, Caspensis, Herinck, & plures apud Sanchez. Propendet Ilfing tr. 6. D. 9. n. 25. & Busenbaum, utramque ut probabilem refert Oberascher. Probatur negativa 1°. Matrimonium superveniens non extinguit priorem Sponsalium obligationem ex natura rei; compatitur enim illa, se cum matrimonio; quamvis executio ejus sit suspensa; sed neque eam extinguit jure positivo; quia textus ab adversariis citari soliti tantum dicunt talem maritum debere manere cum conjugē; an verò primæ Sponsæ fidem servare teneatur, si matrimonium dissolvatur, sive per

mortem, sive per ingressum alterius partis in Religionem, nihil decidunt. ergo. 2°. Matrimonio Superveniente non extinguitur votum castitatis, vel ingrediendæ Religionis; sed tantum suspenditur, juxta dicta n. 56. ergo nec Sponsalia extinguuntur; præsertim cum Sponsalia de se fortius ligent, quia ex justitia, quam votum, obligans ex virtute Religionis. 3°. Matrimoniô per mortem alterius partis, vel per ingressum Religionis dissolutô, cessat impedimentum, quod obstabat, quò minus implere possit talis maritus sponsalia Eprius inita. ergo si Sponsa deserta obligationem non remisit, & expectavit, tenebitur eam implere. 4°. Iniquum est, ut perfidè per superinductum matrimonium resiliens à Sponsalibus, ex hac sua malitia lucrum reportet, cum damno Sponsæ relictæ; *arg. Cap. 7. de Judio.* hoc autem reportaret; nisi priori Sponsæ post dissolutum matrimonium maneret obligatus.

78. Ob. 1°. Nequit fieri, *ut obligatio, que soluta est, iterum contrahatur. c. Quæris 129. de Consecr. Dist. 4. & in perpetuum sublata obligatio restitui non potest. l. Qui res. 98. §. Arcam. ff. de solut.* Atqui Sponsalia per matrimonium superveniens sunt soluta, & extincta. *c. Si inter penult. de Sponsal. c. 1. de Sponsa duor. c. ult. XXVII. q. 2.* ergo. R. C. Maj. N. min Nam *c. si inter.* tantum dicitur, quòd tali casu *secundum matrimonium non debeat separari;* & in duobus alijs locis; quòd *debeat cum illa manere, quam duxit: non enim rescindi tantum debet Sacramentum.* Nullibi autem in-
 sinua-

sinuatur, quod obligatio præcedens penitus pereat. ergo manet; sicut juxta adversarios manet obligatio reparandi damna prioris Sponsæ illata. R. 2º, D. min. sunt soluta, & extincta ex parte desertæ Sponsæ C. min. ex parte deferentis, seu illius, qui duxit, N. min. Nam ex hujus parte tantum suspensa sunt, & sopita.

79. Ob. 2º. Vinculum fortius penitus extinguit minus forte, quando sunt ejusdem rationis: sic qui post votum à se de certa Religione intrandi emissum Religionem aliam etiam laxiorem ingreditur, & profitetur in ipsa, potest (voto non obstante priore, cui tanquam simplici per secundum solenne noscitur derogatum) manere licite in eadem c. 5. de Regular. in 6. Atqui matrimonium est vinculum fortius, quàm Sponsalia, & quidem ejusdem rationis; nempe justitiæ erga hominem. ergo hoc illa penitus extinguit. Conf. Præcedens votum castitatis, aut ingrediendæ Religionis non extinguitur penitus per matrimonium; sed tantum suspenditur, & impeditur; quia sunt vincula diversæ rationis: ergo è contra cum matrimonium, & Sponsalia sint ejusdem rationis, hæc per illud extinguentur.

80. R. D. Maj. Vinculum fortius extinguit minus forte, si fortius sit indissolubile, & consequenter perpetuò incomponibile cum minus forti C. Maj. si sit dissolubile (sive sit ejusdem, sive diversæ rationis) & cum altero componibile N. Maj. & C. min. N. Conseq. Ideo ergo per professionem extinguitur votum ingrediendæ Religionem strictiorem; quia cum professio
hoc

hoc rerum Ordine indissolubilis sit; ita ut semel professus non possit fieri non professus, nunquam poterit voto alteri Religionem strictiorem ingrediendi satisfieri; adeoque frustranea esset illius obligatio suspensa: è contra autem cum possit matrimonium sive per mortem, sive per ingressum alterius partis in Religionem dissolvi; potest obligatio priorum Sponsalium suspensa manere in marito prius desponsato, & impedimentò oblatò suam vim exequi. Imò notandum est, quòd nec professio Religiosa votum prius quoad effectus cum illa compossibiles penitus extinguat: nam 1.º juxta *c. 5. cit.* Est tali pro voto non impleto pœnitentia imponenda, ut saltèm per hanc satisfaciatur, cum votum implere nequeat. 2.º dicitur tali voto *derogatum*: derogatio autem non est abrogatio, vel totalis extinctio; unde teste Mastrio talis professus obligaretur ad ordinem strictiorem ingrediendum, casu quo Ordo illius laxior extingueretur. 3.º Ibidem tantùm dicitur, quòd talis in Religione licitè manere possit: hoc autem dicimus etiam de marito in nostro casu, quòd possit, imò debeat manere in matrimonio, quamdiu illud non irritatur per mortem, vel professionem compartis. Denique ulterior adhuc disparitas quoad professum est; quia professio in nullius præjudicium cedit, & Deus censetur eam acceptare tanquam aliquid perfectius sibi oblatum locò prioris voti; matrimonium autem cum alia contractum, cedit in prioris Sponsalium præjudicium & injuriam. Ad conf. R. *Causa-
lena*

lem illam nec in rei natura, nec in jure esse fundatam ; unde do aliam ; nempe non extinguere votum præcedens ; quia votum est aliquando implebile, nempe matrimoniò dissolutò ; adeòque ejus obligatio, licèt suspensa, componi potest cum matrimonio.

Ob. 30. Res priùs unisinè traditione, & postea alteri vendita cum extraditione, ità se cundà emptoris est, ut primo emptori nullum jus ad eam amplius remaneat. *arg. l. 15. C. de R. V.* quamvis venditor interesse, aut alias injurias compensare teneatur : ergo etiam maritus ità suò corpus uxori extrahit, ut Sponsæ præcedenti in illud jus nullum remaneat. *R. D. Antec.* Ut primo emptori nullum jus ad eam maneat, quamdiu illa est sub dominio secundi emptoris *C. si ea redeat ad venditorem N. Antec.* Nam hìc eo casu cogi potest, ad eam tradendam primo emptori, nisi eidem priùs satisfactum fuerit teste *Zoes. cit.* ergo pariter maritus, ad quem per mortem conjugis jus sui corporis redit, Sponsæ illud per matrimonium extradere tenetur.

82. Ob. 40. Maritus sciens se adhuc spem habere præcedentis Sponsæ, posset suæ conjugà mortem machinari ; vel ipsa Conjunx ex Zelo-typhia eandem procurare posset priori Sponsæ : ergo potius dicendum est priorem obligationem penitus extinguere. *R. 10.* Hunc effectum prorsus per accidens sequi posse ; nec indè esse sufficientem causam, ut prima Sponsa suo jure privetur. *R. 20.* Hoc potius sequi ex Sententia Adversariorum ; Nam maritus, si uxor sibi displicere inceperit, eam faciliùs è medio tollet, si sciat

si sciat se fore liberum ad quamcunque aliam ducendā, quā si putet se ad unam, & jam semel repudiatam Sponsam alligandum: Similiter uxor non itā suspectos habebit amores mariti erga præcedentem Sponsam jam semel repudiatam, & uxori postpositam; nec à marito quidpiam mali metuet, sicut metueret, si sciret ei superesse libertatem finitō matrimoniō quamcunque ducendi. Accedit, quòd prior Sponsa utrique exosa erit, si illa prætenderit jus suum, & sic non erit periculum specialis amoris erga eam in marito, nec Zelotypiæ indè orituræ in uxore.

QUÆSTIO VI.

An Sponsalia dissolvantur per fornicationem Sponsæ vi oppressæ?

Ex num. 13.

83. **N**Egant hoc apud Sanchez & alios *Tabiena, Armilla, Rainerus, Hugo, Rosella.* Melius affirmat Sanchez cum multis *l. i. D. 55. n. 7. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 11. Palaus D. 1. p. 25. n. 5. Geb. de Spons. n. 328. Bonacina de Spons. q. 1. p. 8. n. 1. Ilfing, Pirrhing, Zösius, Vallensis, König, Diana, Oberascher, Spor. Mastrius, & apud hos multi. Probatur 10. Sponsus non tenetur recipere Sponsam sibi raptam, quamvis possit: ergo multò minùs recipere tenetur ab alio corruptam; præsertim cum periculo alendæ prolis alienæ. Antec. prob. c. *Raptor* 33. XXVII. q. 2. ubi dicitur: *Raptor pœnitentiâ publicâ mul- tætur; raptam verò si Sponsus accipere noluerit, & illa eidem crimini consentiens non fuerit,**

fuerit, licentia nubendi alij, non negetur. 2°.
 Talis Sponsa notabiliter mutatur, & fit vilior:
 ergo juxta *num. 22.* potest rejici. 3°. Con-
 tractibus, præsertim Sponsalitiis, inest hæc ta-
 cita conditio: *Rebus sic stantibus, vel in eo-*
dem statu permanentibus. c. 25. de Jurejur.
l. Cum quis 38. ff. de solutione. ergo Sponsa
 tam notabiliter mutatâ, non potest Sponsus
 obligari ad fidem servandam; præsertim cum
 rarò constet: an revera vis sit illata, quem enim
 testem illa pro se adducere poterit? 4°. Vir per
 talem Uxorem fieret bigamus, & inhabilis ad
 Ordines Sacros. ergo etiam ex hoc habet cau-
 sam resiliendi.

84. Ob. 1°. *Can. Desponsatas. 46. XXVII. q.*
 2. dicitur: *Desponsatas puellas, & post ab*
aliis raptas, placuit erui, & reddi eis, qui-
buis interea fuerant desponsatae, etiamsi il-
lis à raptoribus vis illata constiterit, ergo
 talis vis non dirimit sponsalia. R. 1°. juxta
 Glossam: Canonem intelligi de desponsatis in
 præsentem, sive de Uxoribus. Cum verò puel-
 las vocet. R. 2°. Tales Sponsas reddi quidem
 debere, casu quo Sponsi eas recipere, & matri-
 monium inire velint, ad quod tamen non ob-
 ligantur.

85. Ob. 2°. Uxor vi ab alieno corrupta, non
 potest repelli à toro, *l. vim passam. 39. in*
princip. §. 4. ad leg. Jul. de Adult. ergo
 nec Sponsa repudiari potest. R. N. Conseq.
 disparitas est: Quia matrimonium etiam quo
 ad torum difficilius solvitur, quàm Sponsalia:

Nam

Nam turpius ejicitur, quam non admittitur hospes. c. quemadmodum de Jurejur.
20. Ex divortio sive separatione à toro, regulariter gravia pericula incontinentiæ imminēt, separatis; cùm illis non liceat ad alia vota transire, ergo non nisi ob gravissimas causas in jure expressas ea separatio tolerari debet, similes effectus non trahit secum dissolutio Sponsalium,

86. Ob 30. Talis Sponsa est inculpabilis: nam *non nisi voluntate peccatur. c. 5. & violentiâ non violatur pudicitia, si mente servatur c. 9. XXXII, q. 5.* Neque etiam fidem fregit, aut suspecta esse potest de frangenda impofterum; alias non vi adacta, sed spontè consensisset. Ergo non meretur repudiari. R. D. Conseq. Non meretur ob causas insinuatias C. Conseq. non meretur ob notabilem mutationem sub D. non meretur merito involvente culpam C. Conseq. merito improprie dicto involvente causam dissolutionis (qualis etiam esset v. g. inculpabilis morbus) N. Conseq. Docet tamen Laym. cum Sanchez, Sponsam rejici non posse, si de ejus innocentia palam constet, quòd tali casu non censeatur multùm vilior esse facta.

87. Ob 40. Sponsus vim passus non posset repudiari à Sponsa, ergo nec hæc ab illo. Respondet Toletus & Gutierrez apud Palaum, id vix fieri posse. Sed dato casu N. Antec cum Glossa Navarro, Guttier: saltèm si Sodomitica esset copula, ut limitat Palaus: nam etiam dedecorosum est nubere Sponso, licèt coactè fornicario, aut Sodomitæ: quia insuper su-

specius

spectus haberi potest, nè spontè consenserit, cum viri rarò cogi soleant. *Ex. 20. cum Sanchez & Pontio*: permissio Antec. N. Conseq. quia fornicatio Sponsi non sic immutat corpus, nec per eam iudicio hominum ille tam vilis redditur, sicut Sponsa. Aliud est juxtà dicta *n. 13.* si fornicaretur voluntariè.

88. Ob *50. Ex c. 25. de Jurejur.* Sponsus nequit Sponsam dimittere propter fornicationem antecedentem Sponsalia, licèt voluntariam. ergo multò minùs propter involuntariam, licèt subsequentem. Resp. D. Antec. Non potest eam dimittere, si rei conscius nihilominus Sponsalia contraxit, aut contracta juramentò, vel copulâ carnali confirmavit C. Antec. si rei priùs ignarus talem deprehenderit. N. Antec. & Conseq. Vide dicta *n. 14.*

QUÆSTIO VII.

An si uterque, Sponsus & Sponsa cum aliis fornicentur, soli Sponso, an verò etiam Sponsæ acquiratur jus resiliendi à Sponsalibus?

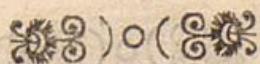
Ex num. 15.

89. Solum Sponsum tali casu resilire posse, docent communiter Authores: ut Sanchez l. 1. D. 55. n. 9. Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 12. Pyrrhing. n. 62. Zoësius n. 42. König n. 73. super tit. de Sponsal. Mastrius Diss. 7. de Matr. Sacr. Q. 10. n. 315. Diana, Spon-
P ver,

rer, Oberascher. multiq̄ue alii apud hos citati. Neutrum resilire posse vult *Paludanus apud Sanchez, Bonacinna T. I. de Sponsal. p. 8. n. 6. Stephanus à S. Gregor. apud Mastrium, Busenbaum* etiam citat *Palaum*; sed minùs accuratè. Demum potestatem utriq̄ue resiliendi concedit *Palau* *Disp. I. p. 25. num. 10.* Hunc sequitur *Ilung Tr. 6. D. 9. n. 28.* apud hunc *Tanner Disp. 3. n. 62. Amicus D. 22. num. 59.* Prima sententia autoritate suâ fortè prævalet in Tribunalibus; argumentis tamen firmior, ideoq̄ue tuta in conscientia videtur opinio tertia, & quia paucorum est, eam pluribus.

90. Probo 1°. Fornicatio est tacita, & virtualis renuntiatio Sponsalium: ergo sicut per utriusque renuntiationem; quamvis una foret culpabilior, quàm altera, cessant Sponsalia utrinque formaliter, & explicitè, ità per utriusque fornicationem, cessabunt saltèm tacitè, virtualiter, seu radicaliter; ità ut utriq̄ue parti dent jus resiliendi. Conf. Sponsus scit, Sponsam eo ipso accipere jus resiliendi, si ipse fornicationem commiserit: ergo si nihilominus fornicetur, eo ipso tacitè renuntiat juri suo, quod habet in Sponsam: ergo Sponsa non ampliùs obligata, etiam ex sua parte resilire potest, sive tacitè, sive expressè, sive illa de reliquo fuerit nocens, sive innocens. 20. Quamvis Sponsæ fornicatio fædior sit, quàm Sponsi, nihilominus hic fidem actu violat, & dat Sponsæ sufficientem causam resiliendi, quæ causa non tollitur per Sponsæ

Sponsæ fornicationem ; nec Sponsa eam ultrò remittit. ergo hâc manente, etiam Sponsa habet jus recedendi. 3°. Juxta ipsum P. Sanchez D. 53. num. 6. uterque resilire potest, quando uterque culpabilis fuit in urgenda executione Sponsalium pro termino præfixo procuranda ; nec fit ulla mentio more magis, aut minùs culpabilis in uno, quàm in altero. Similiter juxta dicta num. 26. utrique fas est resilire, si uterque in extremam paupertatem incidat, vel si utrinque ea fieret mutatio, ob quam non posset sperari pax, & amor ; sed mera diffidentia & Zelotypia, mutua odia &c. ergo etiam possunt resilire, si uterque per fornicationem (quamvis inæqualiter) mutetur : nam & sic utrinque sufficiens causa datur mutui odii, & infelicis matrimonii. 4°. Si Sponsus priùs fornicetur, cessat immediatè obligatio in Sponsa ; ità ut jus acquirat immediatè resiliendi, nec ea obligatio reviviscit per hujus subsequenter fornicationem : ergo etiam cessat, si uterque fornicetur eodem tempore : nam sive concomitans, sive antecedens, sive subsequens fornicatio Sponsæ, non facit Sponsum fidelem, aut inculpabilem ; adeoque nec sibi illa aufert jus resiliendi. 5°. In Sponsalibus utrinque ea conditio involvitur tacita : manebo constans, si compar *contra regulam desponsationis non venerit. c. Quemadmodum de Furejur.* nempe per fornicationem, aut aliud impedimentum : ergo conditio neutrinque cessante, etiam utrinque cessat debitum in fide perseverandi : sicut si duo promississent

fissent commutare equos, sub conditione utrinque: si non fuerit claudus, neuter postmodum obligaretur ad contractum, si utriusque equus, quamvis unus magis, quàm alter, claudicaret: quia nimirum uterque convenerat de equo non claudo: Idem est, si duo simul contraherent sub hac conditione: Si manserimus sani.

91. Ob. 10 Fornicatio Sponsæ multò foedior est, quàm Sponsi. *arg. l. Etsi crimine. c. ad L. Ful. de Adult. & L. Palàm. ff. de ritu nupt.* ergo non possunt mutuò compensari; quia compensatio tantùm fit inter æqualia: ergo quamvis Sponso jus resiliendi competat, non competet Sponsæ. Conf. Mater adultera non potest filiam fornicariam exhæredare, licet eam exhæredare possit Pater adulter. *l. in Arenam C. de inofficioso testamento*: quia nimirum adulterium Matris longè rursus est, adulteriò Patris: ergo pariter turpior est fornicatio Sponsæ, quàm Sponsi. R. Antec. aliunde verum esse ex n. 15. Sed per leges in antecedente, & in confirmatione positas, & à multis citatas, penitus non probari; ut cui libet eas inspicienti patebit; unde verificatur illud Patris Haunoldi *in præfatione ad suos Tomos de F. & F. dicentis*: Sæpe allegari solere leges *equè facile ineptas, ac aptas ad probandum; & hoc adeò esse frequens, ut nemini sit ignotum, qui ipse inspexerit.* Melius adducta fuisset *l. 1. C. ad L. Ful. de Adulter.* ubi viro conceditur criminalis actio adversus adulteram, non verò uxori adversus adulterum. Jam in

forma

forma. *R. C. Antec. D. Consequens* : ergo non possunt compensari in ratione delicti, vel infamiae, vel turpitudinis, vel damni ex fornicatione oriri soliti *C. ratione mutuae renuntiationis virtualis, vel fidei fractae, vel conditionis non impletæ N. Conseq:* In hoc enim æquales sunt illæ fornicationes, secundum illud : *Apud nos, quod non licet fæminis, aequè non licet viris, & eadem servitus pari conditione censetur. c. 20. XXXII. q. 5. R.* Ergo non possunt compensari secundum turpitudinem, & injuriam, quam sibi inferunt *C. secundum sufficientiam causæ ad resiliendum N.* sic à pari duo impedit impedimentò cognationis, unus in secundo alter in 3°. gradu, impediuntur æqualiter à matrimonio contrahendo, vel si contracto superveniant, à debito petendo quoad causæ sufficientiam; non tamen æqualiter in gravitate impediti; unde etiam unius dispensatio difficilior est, quàm alterius. Simile quid esset, si Sponsus cum sorore Sponsæ, & hæc cum Nepote Sponsi fornicaretur, utriusque impedimentum esset æquale, quoad sufficientiam, non quoad gravitatem: Sæpe etiam in aliis rebus idem effectus haberi potest, per causas inæquales; v. g. mors per morbum, vel per gladium. & ipsa fornicatio Sponsi, aut Sponsæ, quamvis turpitudine inæquales sint, quælibet singularem de se sufficit ad Sponsalium rescissionem: ergo etiam sufficiet ad rescissionem mutuam, si committatur ab utroque. Ex his patet responsum ad confirmationem,

92. Ob. 2°. Quia fœdiora sunt oscula, & amplexus in Sponfa, quàm in Sponfo; ideo propter hæc à Sponfa commissa, Sponfus resilire potest, non autem vicissim Sponfa, si Sponfus talia committat, ergo idem dicendum est de fornicatione. *R.* Antec. communiter quidem concedi juxta dicta *n.* 15. valde tamen probabiliter negari à Palao, & hoc teste à Doctissimis Neotericis: quia taliter etiam Sponfus se suspectum reddit de fide, & amore conjugali, violatq; promissionem, quâ spondit reservationem sui corporis pro sola Sponfa. Sed aliter *R.* Causalem non esse adæquatam: non enim ideo tantum, quia fœdiora sunt, potest Sponfus resilire; aliàs etiam resilire posset, si adverteret Sponfam esse curiosam in viris aliis aspiciendis; quia hæc curiositas illaudabilior est in Sponfa, quàm in Sponfo: unde causali addendum est: quia fœdiora sunt fœditate tanta, quæ de se *absolutè* sufficiens causa sit resiliendi, ad quem gradum oscula Sponfi, judicio communi non ascendunt: cum autem fornicatio sponfi *absolutè* accepta, eousque ascendat, ut patet, si solus fornicaretur, ex rationibus *Concl.* etiam ille rejici potest à Sponfa fornicaria: sicut si duo sibi invicem permutassent res vitiatas, & sibi non valituras, posset uterque contractum rescindere.

93. Ob. 3°. *Juxta C. Intelleximus 6. de Adult.* Si uterque conjunx adulteretur, neutri resilire licet à toro; ita ut delicta sibi invicem compensent; ergo etiam, dum uterque Sponfus fornicatur, si non licet uni resilire præ altero, potius

potius dicendum est, neutri licere. *R. C. Antec. N. Conseq. 1°.* quia pro priori casu stat clarum jus, non pro altero. *2°.* propter pericula incontinentiæ, & adulteriorum *n. 85.* insinuata, plus requiritur pro divortio, quam pro rescissione Sponsalium: ergo si pro hac sufficiens causa adsit; licet non suffectura pro divortio, poterunt Sponsalia utrinque rescindi: præsertim cum hæc sententia favorabilis sit utrique parti, dans libertatem quærendi Sponsum, aut Sponsam fidiorem; & tollens occasionem infelicium eventuum, qui ex matrimonio infidelium Sponsorum oriri possent; potissimum ex eo, quod post hæc neuter alteri fideret.

94. *Ob. 4°.* Si Opifex Mercatori debeat centum, & hic Opifici pro labore ducentos; ad nihil tenebitur opifex, si Mercator illi non solveret; quamvis adhuc obligatus maneret Mercator, si ipsi opifex nollet solvere: quia plus debet Mercator, quam Opifex: ergo etiam cum majus sit debitum Sponsæ fornicantis; quam Sponsi, hic ad nihil obligabitur, si resiliat; quamvis adhuc Sponsa obstricta maneat, utpote majori debitò gravata. *R. C. Antec. N. Conseq. Dispar. est 1°,* quia Sponsus, & Sponsa habent æquale jus ad Sponsalia, consequenter etiam æqualiter retinent, aut perdunt; debita autem illa Mercatoris, & Opificis non sunt æqualia. *2.* Mercatori solvuntur per hoc ipsum sui centum floreni, quod Opifex vicissim illi centum remittat; licet adhuc restent alii centum à mercatore solvendi ex ducentis, ita ut

mutua æquali remissione debiti centum florenorum, nulli fiat injuria: fieret autem injuria Sponsæ, si illa jus in Sponsum perdat ratione fornicationis suæ, & non vicissim Sponsus illud perdat, cum in ratione fidei violatæ æqualiter rei sint.

QUÆSTIO VIII.

An ubi pro Sponsalium executione terminus præfixus est, mora inculpabilis præstet alteri parti sufficientem causam resiliendi?

Ex num. 19. & 20.

95. **N**egativa placet *Sanchezio l. 1. D. 53. n. 7.* & pluribus, quos citat; item *Patrio Sporer*, & apud *Palauum & Mastrium, Pontio, Guttier, Tancredo, Bonacin. Caspensi. Maurus Oberascher* suadet servandam loci consuetudinem. Præplacet affirmativa, quam tenet *Laym. l. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 17. Palauus D. 1. p. 24. n. 8. Iljung Tr. 6. D. 9. n. 27. König de Sponsal. n. 69. apud hos Navar. Cozinck. &c. Anton. Cuchus de Sponsal. n. 68. Prob. 10. Ex c. sicut 22. de Sponsal. ubi ab obligatione Sponsalium simpliciter liber declaratur is, per quem non stetit ea perfici; nec quaeritur, an mora alterius partis fuerit culpabilis, an inculpabilis. 20. Terminus in celebratione Sponsalium præfigi solet ad finiendam obligationem tanquam conditio: ergo illo etiam in-*

culpa.

culpabiliter præterlapso, tanquam conditione non impletâ, cessat obligatio; nec ultra extenditur. Sicut si quis promississet equum alteri commodare per tres Menses, illis finitis cessaret in promittente obligatio; quamvis alter etiam inculpabiliter, equo interim uti non potuisset. 3°. Promissio aut contractus non obligat ultra intentionem contrahentium; *nam contractus ex conventionem legem accipiunt R. 85. 7. in 6. & l. 23. ff. de R. J.* Atqui Sponsi præfigentes terminum non intendunt se ultra illum obligare. ergo. 4°. Ideo præfigi solet terminus in Sponsalibus, quia longior expectatio est incommoda, periculo incontinentiæ exposita, alterius connubij neglectiva &c. Atqui eadem incommoda sequuntur ex mora inculpabili ultra terminum protracta. ergo etiam habent idem jus resiliendi. Notandum hic præterea ex Bonacin. quamvis terminus præfixus non esset, posse partem, ob nimiam moram alterius resiliere. *de Sponsal. p. 6. n. 7.*

96. Ob. 1°. *Cum non stat per eum, ad quem pertinet, quò minus conditio impleatur, haberi debet perinde, ac si impleta esset. R. 66. 7. in 6.* ergo mora inculpabilis in præfixo termino servando, non nocet. Conf. *Juxta cap. 22. de Sponsal.* absolvitur ille ab obligatione Sponsalium, *per quem non stetit*, quò minus suo tempore Sponsalia executioni darentur; ita ut tali innocenti mora inculpabilis non obfuerit. ergo ea nulli nocet. *ix. cum Laym. & Palao,* Regulam solùm habere locum in promissione

libertatis, in legatis, & aliis institutionibus, in quibus jus pro liberalitate benignè interpretatur voluntatem concedentis, quòd non velit re liberaliter donatâ privare eum, qui sinè sua culpa conditionem ponere omittit; aliud est de contractibus utrinque onerosis, & obligationem sortientibus ex intentione contrahentium; ut ipse Sanchez notat *lib. 1. D. 33. num. 21.* ergo in illis non tenetur contrahens novum onus expectationis subire, in quod nunquam consensit, imò quod præfixo termino positivè exclusit. R. 2°. D. Conseq. ergo mora inculpabilis non nocet, ubi tantùm præfigitur terminus obligationis sollicitandæ, non verò finiendæ, neque per modum conditionis sinè qua non C. ubi præfigitur terminus obligationis finiendæ (juxta dicta n. 20.) & per modum conditionis sinè qua non (ut fieri solet, quando ipse non primò post Sponsalia inita, sed in ipsis immediatè apponitur) N. Conseq. Ad conf. R. Illud Capitulum nobis favere; nam altera pars, per quam sive culpabiliter, sive inculpabiliter steterat, quòd Sponsalia suo tempore non impleverentur, non fuit absoluta, ità ut illa quidem fuerit obligata, quousque compars eidem renuntiaret. R. 2°. Absolvitur ille, per quem non steterat, id est, qui nec culpabilis, nec inculpabilis causa fuit moræ. C. absolveretur, si etiam inculpabilis causa fuisset N. Nam sic non auderet resilire; quamvis altera pars resilire potuisset, si hæc quamcunque causam moræ dedisset.

97. Ob. 2°. *Imputari non debet ei, per quem non stat, si non faciat, quod per eum fuerat faciendum.* R. 41. 7. in 6. quam Streinius multis exemplis declarat: ergo nihil debet imputari ei, qui non contrahit tempore præfixo, si per eum non stetit, hoc est, si contrahere suo tempore non potuit; adeoque expectandus erit. R. D. Conseq. Ei qui non contrahit tempore præfixo non debet imputari in culpam, vel pœnam propriè dictam; vel extra casum contractûs, vel ubi non ponitur terminus per modum conditionis, & finiendæ obligationis C, sic juxta *c. Commissa 35. §. 1. de Elect. in 6.* Parochus, qui *ex justo impedimento* non fit per annum Presbyter, non debet privari Beneficiô, quô privandus esset ob moram culpabilem: Imputari non debet in damnum, & ex contractu per certi termini præfixionem conditionato, N. Conseq. Certè quamvis Sponsa si- nè omni sua culpa ægrotaret, Sponsus eam ducere non teneretur, si conditionatè contraxisset: *Ducam Te, si manseris sana. Sic cùm uni- ità legatum sit: Titio si Sejam Uxorem duxerit, hæres meus centum dato. Siquidem Seja moriatur, defectus conditione intelligitur. l. in testamento 31. ff. de Condit. & demonstrat: Quæ hic obsecro culpa est in Titio, quòd legatô privetur?*

98. Ob. 3°. Legitimè impedito non currit tempus, ut habetur *c. quia diversitatem de Concess. Prab. & l. 1. §. fin. C. de Annali except.* ergo à pari. R. Non currit tempus, ut pœnæ reus

reus fiat; vel jure quæsito privetur, vel extra contractum præfixione termini conditionatum C. Non currit in dicto contractu. N. Antec. & Conseq.

99. Ob. 4°. In pignore non est licitum pactum legis Commissariæ; ità ut jus ad pignus perdat, qui illud tempore præfixo non redimit. *c. Significante 7. de Pignor*: Ergo nec licet præfigere terminum pro Sponsalibus implendis, sic, ut etiam inculpabiliter ea non implens perdat jus ad compartem, suo tempore implere paratam. R. C. Antec. N. Conseq. quia illud pactum ibi positivè prohibetur; utpote usurarium; & fraudulentum, ut declarari solet super *tit. de Pignor*. nihil tale inest Sponsalibus, cum præfixione termini initis, ergo valent, sicut alij contractus, v. g. emptionis, quibus dies præfixus est. *l. 1. & 2. ff. de lege Commiss. l. si fundus. §. fin. ff. de Pignor*.

100. Ob. 5°. Creditor solutionem præfixo tempore ex inculpabili impedimento non petens, aut recipiens, jus retinet ad eam alio tempore urgendam: ergo etiam Sponsus, suo tempore impeditus ad implenda Sponsalia, urgere ea potest alio tempore. R. C. Antec. D. Conseq. Potest ea urgere, si terminus præfixus est ad obligationem sollicitandam tantum C. si ad finiendam, ut communiter fit, quando non posterius per alium contractum, sed in ipsis Sponsalibus præfigitur N. Conseq. vide dicta *num. 20.*

QUÆ-

QUÆSTIO IX.

*An notabilis deformitas Sponsæ super-
veniens, sit Sponso causa sufficiens
dissolvendi Sponsalia?*

Ex num. 25.

101. PRO negativa citantur *Covarruv. Alex. Carrerus, Matienzo, Ludov. Lopez, Gutierrez, & alij.* Probabilior est opposita: Hanc tenet *Sanch. l. 1. D. 52. n. 4. Palaus D. 2. de Sponsal. p. 27. n. 5.* Unde *Canisius super tit. de furt. ex Gomez* ait: In muliere, quæ nuptura est, videtur habenda ratio deformitatis. *Ulung Tr. 6. D. 9. n. 29. Vallensis de Sponsal. n. 9. König n. 77. Sporer Tyroc. Sacram. de Matrim. c. 1. n. 217. & hoc teste gravissimæ Doctores. Paulus Zachias Quæstionum Medico-Legalium Decis. 53. n. 69. & alij.* Prob. 1º. Juxta *c. Quemadmodum de jurejur.* Aliæ mutationes notabiles sunt causa sufficiens dirimendi Sponsalia; quia per eas displicere Sponsa incipit; ita ut infelices timeri exitus possint, ut docent *S. Th. Sotus, Innocentius apud Sanch.* ergo & hæc mutatio: præsumi enim non potest contrahentis intentionem ad casum tam difficilem extendi; præsertim cum pulchritudo multos præ aliis naturæ donis trahat ad amorem, & animi conjunctionem pro Sponsalibus requisitam. 2º. Sponsa deturpata, quæ prius placuit, displicebit, ergo periculum erit, nè Sponsus fidem frangat, aliisque amoribus inhiet, ad quæ mala

mala avertenda Sponsalium rescissio optimum medium erit. 30 Quia deformitas talis est mutatio, quæ ab initio existens impedivisset Sponsalia : ergo juxta dicta n. 22. etiam superveniens eorum executionem impediet.

102. Ob. 10. *Cap. Quemadmodum de Furejur.* solum dicit : Sponso concedi jus resiliendi, si Sponsa fiat deformis amissione oculi, nasi, aurium, vel alia membrorum mutilatione; vel si quid ei turpius eveniret. ergo alia deformitas non sufficit. *Conf.* Quod est uni causa sufficiens resiliendi, est etiam alteri, ut patet in fornicatione, paralyti &c. ergo si Sponsus resilire potest ob deformitatem Sponsæ, pariter hæc resilire poterit ob deformitatem Sponsi, quod tamen vix concedetur.

103. R. cum Paulo Zachia ex Sanchez, quòd deformitates illo *cap.* adductæ, tantum exempli gratiâ ponantur, & ideo Regulam non arctent, quin ad alias extendatur : quamvis fateatur à Pirrhing, Zoësius, Engel & quibusdam aliis Capitulum cum prædicta limitatione accipi; ex rationibus tamen Conclusionis cum pluribus Authoribus extendendum est. Unde R. 2º. In illo Capitulo tantum poni deformitates, quæ tum Sponso, tum Sponsæ essent sufficiens ratio resiliendi à comparte : pro Sponsa autem non videtur pro causa recedendi sufficere sola deformitas Sponsi sinè membri mutilatione, nisi esset extraordinaria, & tanta, ut horrorem pareret, ut *Cominck* notat. Ad *Conf.* R. N. Antec. universaliter sumptum; nam juxta dicta n. 15. propter oscula, & amplexus Sponsæ potest Spon-

Sponsus eam deserere, quod jus probabilius negatur Sponsæ. R. 20. D. Antec. Si in utroque censeatur esse causa gravis Conc. secus N. Antec. D. etiam Conseq. Poterit etiam Sponsa resilire propter extraordinariam deformitatem Sponsi, quæ horrorem pariat C. propter ordinariam N. Conseq. Nam teste *Coninck, Dicastillo, Pirrhing, König &c.* pulchritudo corporis in viris non ita curatur, sed animi: unde stibium, & fucus in fœminis tolerata, virum potius deturpant, quàm ornent.

104. Ob. 20. Ex conclusione sequeretur Sponsalia facile rumpi posse ob quamlibet infirmitatem deturpantem; cum tamen eorum gravis sit obligatio, adeoque non tam facile rumpenda. R. N. seq. Nam requiritur deformitas stabilis, & quidem talis, quæ non solius Sponsi, sed Judicis arbitrio sit magna, ut Sponsæ antea formosæ species non censeretur amplius apta absterrevirum à fornicatione cum alia, teste *Ulung*: præsertim autem eo casu deformitas sufficiens causa dissolutionis est, quo Spogæ mediocris, ac plebejæ conditionis formosa facies in Sponso divite, ac Illustri vel nobili familia prognato sola amoris causa extitit, ut *König* annotat n. 77. de Sponsal.

105. Ob. 30. Frequenter viri etiam turpibus fœminis jungi solent, ergo turpitude earum non est sufficiens causa resiliendi à Sponsalibus. R. 10. indirectè: Etiam sæpe prostitutis junguntur, & tamen fornicatio est causa sufficiens. R. 20. Solent jungi turpibus, si dotes aliæ easdem

com-

commendent C. si aliæ desint N. Antec. D.
 etiam Conseq. ergo turpitude præcognita à
 Sponso non est causa sufficiens C. superveniens,
 si prius Sponsa præcipuè propter formam dele-
 cta erat, N. Conseq.

106. Ob. 40. Forma aliunde bonum valde
 fragile est. ergo non meretur eam æstimationem,
 ut ob ejus jacturam rumpantur Sponsalia. R.
 Etiam alia naturæ, & fortunæ bona citò eva-
 nescunt, & tamen mutatio circa illa dat justam
 causam rumpendi Sponsalia. R. Est bonum
 fragile, sed tamen potens amoris incentivum,
 & efficax ad fidei conjugalis conservationem
 procurandam, ideoque sæpe præ divitiis
 æstimatum C. secùs N. Antec.
 & Conseq.

Quæ-

QUÆSTIO X.

An post Sponsalia inita, pars una notabiliter dives, aut nobilis effecta, possit ab altera jam impari licite resilire?

Ex num. 26.

107. **I**Ta sentit *Iljung Tr. 6. D. 9. num. 29* *secutus Amicum, item Hartadus; Perez, P. Wex. Patritius Sporer cum Gobat, & Tamburino ait: interponat quis iudicium me sapientior. Negativam sequitur Sanchez l. 1. D. 59. n. 7. Palaus vocans ferè certam D. 1. de Sponsal. p. 28. num. 5. Pirrhing n. 64. König n. 78. super tit. de Sponsal. citans Bonacinnam & Coninck. & ita sentiunt Doctissimi Neoterici, inquit Sanchez. & hæc probatur 1. Pars altera non est facta deterior. ergo non debet jure suo privari propter divitias, aut nobilitatem comparti supervenientem. 2. Quando Petrus equum Paulo vendit 100. florenis, non potest Petrus à contractu resilire, si repentè equorum pretium notabiliter crescat; sicut nec vicissim Paulo resilire fas est, si decrescat: quia pretium justum attendendum tempore, quò celebratur contractus. l. 8. in fine C. junctâ Gloss. de rescind. vend. ut non sit attendendum.*

dum , quod postea accedit , vel decedit : quia est per accidens , nec concernit contractum , inquit *Zoësius super ff. de rescind. Vendit.* ergo à pari. Alia paritas est in nummis v. g. aureis , quos si in certo numero , & specie , vel in individuo , quis pactus esset , non teneretur postmodum plures aut alios dare , si extrinsecè eorum pretium decresceret.

108. Ob. 1. Tali casu pars manens pauper , aut ignobilis , notabiliter mutata est , & saltè respectivè facta deterior. ergo potest deseri ; sicut si fieret notabiliter deformior , juxta *Quest. preced. R. D.* Antec. est mutata extrinsecè , & respectivè , respectu , & mutatione in se non fundatâ , ità ut ex parte sua nec inculpabilem causam det mutationis , nec compartem pauperiorem faciat C. est mutata , intrinsecè , respectu in se fundato , N. Antec. & Conseq. ejusque paritatem : quia per deformitatem mutatur in se , & intrinsecè , & absolute. ergo sicut Sponsa resilire non potest , si post morbum (ut aliquando accidit) evadat formosior , ità nec resilire poterit pars facta ditior.

109. Ob. 2. Executio Sponsalium parti opibus auctæ notabiliter durior accidit , nec unquam illa contraxisset , si prævidisset eas opes. ergo competit ei jus resiliendi.

R. Du-

¶ Durior accidit per accidens, in quantum non potest jam contrahere cum ditioꝛe C. per se, & causâ per compartem datâ N. Antec. & Conseq. Alîas dicam Sponsalia etiam rum- pi posse, quotiescunque se offerrent locuple- tiora; vel quòd poterit contractus vendi- tionis rescindi quotiescunque crescit valor mercium.

110. Ob. 3 Inæqualitas Sponsorum, qualis hic intercederet, causare solet infelices exitus nuptiarum, odis, & contemptus pauperis: er- go sufficiens causâ est, ad dirimenda Sponsalia, *arg. C. Requisivit. 17. de Sponsal. R. 1. D. Conseq.* ergo est sufficiens causa respectu pauperis, cui resilire erit licitum (imò teste Sporer acceptâ aliquâ recompensatione etiam expediens) si ejusmodi incommoditates præ- videat C. respectu recenter divitis N. hic enim injuriam facit, si non stet promissis, aut Sponsæ moestus fiat. *R. 2. D. An- teced.* Inæqualitas antecedens causat illos infelices exitus C. superveniens, subdistinguo: per accidens, & aliquando irrationabiliter C. per se, & rationabiliter N. Nam pars opibus aucta potius Deo grata esse deberet, quàm cum compartis injuria insolescere.

111. Ob. 4. Valde opulentus; sed opum suarum ignarus, si contrahat Sponsalia cum valde paupere, errore cognito, poterit resilire.

Q 2

ergo

ergo etiam poterit, si divitiæ accrescant: nam
 juxta n. 14. paria sunt in jure aliquid super-
 venire, & præcedere ignoranter. R. C. An-
 teced. N. Conseq. Disparitas est: quia
 hic nullus error intercedit, sicut in priori ca-
 su: *errantis, autem, nullus est consensus,*
neque voluntas. l. Cum testamentum 8.
l. Non idcirco. 9. C. de Fur. &
facti ignor.

A. M. D. G.

